

in nido implumis esset, inferiorem rostri partem ad fauces usque detruncavit, ut misella non nisi manuum auxilio cibo vesci posset. Unde ipse quotidie suis manibus cibum subministraret. Ipsa ad prandium, & cenam supramensam advolabat, & garrula loquacitate amicum deliniebat, ut nil inditum, inimitatumque in domo relinqueret, & non solum voces, sed humanas actiones imitabatur: adultam domi liberam relinquebat, quæ ubi libet advolabat, sed cibi hora domi semper revertebatur. Coningit amicum domum relinquere, ut longius quindécim dierum spatio itinere proficisceretur. Ipsa semper comes fuit: nunc longius evolante, ac supra ramum insidente, usque donec ad eam perveniret, quæ super pileum & humeros advolabat, lætitia & gaudio exiliens: nunc retro advolans; ubi longius ipse processisset, ad eum accurrebat, noctu secum semper cubabat & adhuc usque suo fruitur consortio. Sed de universa animalium transmutatione satis dicta sunt.

LIBER TERTIUS

Agriculturæ præcepta promit, de novis
producendis, commiscendisque plantis.

PROOEMIUM.

NOVOS jam, & varios animalium partus recensuimus, nunc plantarum suppetunt, qui pecculiosa jucunditate, & portentosa elegantia contemplantium mentes, & oculos in admirationem provocent. Hæc plus afferunt emolumenti, & ex his Magus mirabilior videri poterit: nam sceneratio, quæ cum terra fit, honestior, & luculentior est cæteris, & terra nunquam vetus, vel effæta est, ubique sponte luxurians, novis seminibus recipiendis, novisque producendis inexplebilis fecunditatis, & perennis proventus existit: & si Natura in cunctis admirabilis est, in plantis admirabilior vult videri. Ibi

E

unum

num erat coitus genus, hic pene infinita, nec solum omnis arbor omni arbori inferi potest, sed una poterit sola arbor omnium coitus, & adulteria sustinere. Diversorum genera animalium non facile admitterantur, nec tam facile longinqua & peregrina poterant accersiri: hic omni difficultate sublata, admittuntur surculi, & transmittuntur. si opus fuerit, usque ad extremos etiam orbis recessus. Et si aquarum affluentia in Africa diversa genera animalium conveniebant, ut semper novos afferres partus; hic in Italia, ubi aëris semper amœna temperies, & perennis cœli eblanditur indulgentia, & telluris molities, advenis, efferatisque plantis benignum præbet hospitium, omnium parens & alitrix, ad varios, uberes, novos, prioribusque invisos fructus producendos inexhausta propemodum feracitatis esse videtur. De his præterea certius scribere, exactiusque veritatem cognoscere poterimus: nam semper præ oculis habendi, earumque effectus considerandi datur facultas. Et si majores nostri quamplurima invenerint nova, nos eorum inventis alia superaddendo, multo plura, & multo feliciora producemus, & longe eos superabimus, quotidie arte, casu, Natura, & experientia nova suggerentibus. Vnam ab initio vitem, atque sylvestrem fuisse scribit Diodorus, nunc solius Dionysii ope, à soli conditione, cœli inclinatione, cultorumque industria in tantas species digesta est, ut ejus varietates enumerare insana mentis esse, nec opera pretium duxerimus. Vnam dedit Natura pyrum, nunc tot anthorum nomina nobilitavit, Decumana, Dolobelliana, & alia, à Decumio, & Dolobella. Idem de ficis existimandum Livii, & Pompejanis, à Livio, & Pompejo. Malum cydonium in quot genera mutatum est, ut à Mario Mariana, à Manlio Manliana, ab Appio, Claudio, & Cestio Appiana, Claudiana, & Cestiana, quorum varietates anthorum æterna nomina reddidere. Quid de cerasis laureis Plinii tempore repertis? Quid de citrio? quod Theophrasti, & avorum Plutarchi tempore, & Plinii, ut Athenæus tradit, non mandebatur, quum acrius esset, mutatis eorum in dulces medullis à Palladio? Quid de nucipersico, & amygdalopersico fructibus majorum temporibus invisis, qui nunc tantorum stupore, & jucunditate comeduntur? quid de garyophyllis floribus, cultus mangonio soliosis, & odoratis redditus, & aliis, quorum toto hoc opere sparsim meminimus? & nostra

Neapo-

Neapolitana viridaria iis scatent, ut Hesperidum, Alcinoi, Semiramidis, ac pensiles Memphiticos hortos minime invisuros existimemus. Sed historiam examinemus paucis, & perspicuis.

CAPUT I.

Quomodo ex putrefactione nova herba possint generari.

VT ab initio consuetum ordinem asservemus, quum dixerimus nova gigni posse animalia ex putrefactione, sic etiam & sponte novas herbas oriri posse demonstrabimus. Majores nostri procul omni dubio quam plures plantas ex terrarum, & aquarum misturis exortas esse senserunt, & peculiaria loca, peculiare herbas generare. Diximus ex Diogene ex aqua se putrefaciente, & misturam quandam cum terra capeffente, plantas nasci. Theophrastus imbres quosdam putredines, mutationesque humi facere, & plantas ex eis nutriri, augerique posse. Sole fervefaciente, atque exiccante, & terra agitata semper illius loci familiaria producere. In Creta Insula quocunque loco terram moverit quispiam, nisi seratur alia, cupressum gigni, protinusque emicare, & in semimadefactis segetibus si subnoventur, tribulum exurgere. Sic laser in Lybia exortuat imbre piceo quodam, crassoque compluto, & herbeam naturam, quæ fuerit protinus emergere. Plinius aquas è cælo cadentes omnium rerum nascentium, herbarumque causam dixit, prorsus mirabili natura, & alia quæ in Phytognomonicis recensuimus. Ipse autem pluries expertus sum, terram ex altissimis ædium fundamentis, & puteorum erutam, & vasculo Solibus expositam, varia herbarum genera procreasse, & quum pluries animi gratia, & naturalium rerum perscrutationis, multas, & differentium generum terras conquissivissem, & convassassem, sub Sole expositas levi aquæ imbre continuo irrigassem, conjecimus ex delicatioribus terris, tenuibusque herbas enatas exilibus juncis pro caulibus constare, & minutionibus laciniiis delicatiores produxisse:

E 2

sic

fic ex asperis, rigentibus, pumicosisque, exiles, lignosas, & multipliciter fillas. Eodem modo si terram accumulassent, ex opacis nemoribus effossam, udis locis, & aspergiosis faxis, herbas producebat, quæ glauco lavore, succulento folio, & carnosio constabant, ut coryledones portulacas, sedum, & telephium. Experti sumus deinde ex corticis longinque petitis, quibus pro faburris navibus usui fuerant, varias herbas protulisse, quæ vix dignoscerentur. Tandem ex radicibus, corticibus, putridisque seminibus contusis inhumatis, ac dilutis, decoctisque irrigatis, easdem fere herbas produximus, ut ex quernis radicibus polypodium, dryopterim, & lonchitum, vel quæ easdem vultu, & indole retulissent. Quid referam quot fungorum & tuberum species produximus? ut quot putrescentium rerum misturæ essent, tot varix species emanarent? Quæ omnia jam huc asferrem, si ad normam redigere potuissem, vel ea enata essent, quæ proposueram, sed nequicquam quæsitæ, oriebantur. Sed fortasse, Deo dante, ad curiosorum voluptatem, speculationem, & utilitatem conscribam, quum nunc oculi, & temporis tenuitate negatum sit, quum tumultuarie hæc conscribam. Sed videamus

Fungi quomodo nascantur.

Dioscorides & alii memoriæ prodiderunt, corticem albæ populi, & nigre particulatim casum, & fulcis stercoreatis mandatum, omni tempore anni edules fungos proferre. Et alibi, particularius iis locis gigni, ubi clavus ferretis in quo sit rubigo, aut panni marcor ad fuerit: nam si juxta serpentis cavernam, arboreve noxias, noxios esse. Sed Tarentinus particulatim docet. Si caudice populi nigre in terram conciso fermentum aqua resolutum infundatur, illico profolient æguitæ fungi. Addit, si montanum arvum, multis calamis stipulia, & fruticibus scatens, quum cælum imbres scaturit, incendatur, permulti sponte Naturæ prorumpent fungi: Si tamen arvo, jam ignem experto, forte fortuna non subsequetur imber, quamvis impenderet, aqua raro linteolo stillatim, imbris imitatione conspergenda iis accensis locis, nascantur fungi quidem,

dem, sed aliquanto deteriores, siquidem meliores in hoc genere sunt, qui aluntur imbre. Sequemur docere

Asparagi quomodo producantur.

Tradit Didymus, si velis asparagum multum provenire, arietum sylvestrium cornua tenuissime contusa fulcis committito, & rigato. Quidam magis præter opinionem tradit. Si integra arietum cornua, non in tenues partes tusa, & secta perforentur, & pangantur, asparagum producent. Plinius contusis cornibus, & infossis etiam asparagum nasci testatur, etsi Dioscoridi impossibile videatur. Etsi à nobis factò frequenter periculo, non evenit, ab amicis autem audivimus ex tenero illo sato intra arietis cornu, contento, experientia successisse. Ab eisdem etiam relatum fuit

hederam ex cervorum cornibus nasci.

Idque apud Aristotelem agricolam reperisse, etsi mihi periculum facere non contigerit; legimus tamen apud Theophrastum in cervi cornibus hederam enatam, quum impossibile sit imaginari, eo semina delata esse: nec credibile est ex adfricato hederæ cornu adcepisse nonnihil de radice, quæ cum se in partem mollem, & putrefactioni obnoxiam intrusisset, adgerminasset. At si hæc vera sunt, ut verum esse nil obstat, ex variis animalium cornibus varias progigni posse herbas nemo ibit inficias. Sic ex putrefactis veterum arborum corticibus, & ramis

hyphear, & polypodium generari.

Varix enim nascuntur herbæ, ut hyphear, & stelis, quæ in abiete, pinu, & aliis nascuntur: iis enim locis humor quidam phlegmaticus, & pituitosus putrescit, qui ex abundantia, in extimam ramorum, & caudicis superficiem se induit, ibique nactus putredinem aliquam corticis, & à Sole concalescentiam, facile in ejusmodi herbas abit.

CAPUT II.

*Quomodo mutantur plantæ, ut ex una in alteram
formam abeant.*

MIRACULA efficere nil aliud putamus, quam rem unam in alteram vertere, vel aliqua, quæ contra naturæ normam videantur, efficere: proinde præcepta trademus, id quomodo facere possimus. Possumus negligentia, vel cultus mangonio plantas à sua natura desciscant, & in aliud genus permeent, cogere, non solum ut sapore, colore, magnitudine, & forma degenerent, quod facile eveniet, si neglectis cultum adhibueris, aut culta neglexeris. Præterea unaquæque planta suos habet sationis modos, alia enim semine, aut trunco, vel radice, avulsione, vel surculo feritur: unde si quæ radicibus plantatur, semine serueris, aut quæ semine feruntur, surculo, vel trunco pangas, diversa quidem ab his, quæ usitato modo proditura erat, nascetur, authore Theophrasto. Sic etiam situm, cælum, & terram permutando, omnia pervertes, & fiet ut nata arbor figuram & faciem, & alienam arborem mentiat: quæ omnia rusticorum libris clara sunt: quorum aliqua afferemus exempla. Si vis

vitis alba ut nigra, & nigra alba evadat,

Semen albæ vitis urbanæ serito, & nigra & sylvestris nascetur, & si nigræ, alba, ut docuit Theophrastus: nam certo scimus vitem semine non feri, sed radicibus, crada & surculo genuina est ejus satio: unde si diversa feceris ex eo, quod debitum est fieri, diversum quoque nascatur necesse est. Eodem modo

Ficus alba nigra evadit.

Quippe cum è grano ficario nullum penitus genus procreatur, sed caprificus tantum, aut ficus sylvestris, colore etiam sæpenumero discrepans, ex nigra candida, & ex candida nigra gignitur, ex vite quoque nobili, ignobilis, & sæpe diversa exit genere, nonnunquam nil penitus urbanum, sed plane sylvestre promit. Et

Laurus & myrtus rubra fiunt nigra,

Nec colorem quidem servare possunt, nam & ipsa quoque

que degenerant , ut in Antandro provenisse refert idem. Myrtus enim non semine, sed talea, & aliis modis feritur, & laurus avulsione, ut aliquam secum radicis partem habeat, ut diximus in Agricultura. Sic etiam

*Amygdala & punica dulcia in amaras, &
acida mutantur.*

Ex acinis enim mali punici glaucis vilia exeunt, & ex enucleatis dura, & plerunque acida. Amygdala quoque degenerat, tum sapore, tum quod dura ex molli reddatur, ideo adultam inferere, aut plantam sæpius transferre præcipiunt. Quercus quoque deterior exit: itaque quum præcipue ea, quæ in Epyro nascitur, servissent, nullo pacto provenire similis potuit. Nascitur quoque ex nucleo olæ sylvestris olea, plerunque quoque cupressum ex fœmina marem provenire affirmant: & tandem nil penitus urbanum, sed plane sylvestre provenit, & adeo quandoque ut fructum perficere minime queat. Ait Varro quod

*Brassica mutatur in rapum, & rapum in
brassicam.*

Tantum vetus semen valet in quibusdam, ut naturam commutet: nam ex semine brassicæ vetere sato, nasci ait rapum, & contra ex rapis brassicam. Paratu & opera

*Typha & Zea vertuntur in triticum, &
è contra,*

Idque eveniet si pista serantur, idque non protinus, sed anno tertio, ex Theophrasto. Plinius scribit, post duos annos siligo mutatur in triticum. Sic semina omnia, negligentia, vel cœlo & solo repugnantibus, in vitia, & prævaricationes abeunt. Virgilius.

Vidi lecta diu, & multo spectata labore

Degenerare tamen: ni vis humana quot annis

Maxima quæque manu legeret, sic omnia satis

In pejus ruere, ac retro sublapsa referri.

Galenus pater in senili ætate rei rusticæ studiosior, diligentem impendit operam, ut certior fieri posset, si frugum pestes suo apte ingenio nascerentur, an seminibus illarum

E 4

in alias

in alias species degenerantibus: quare triticum, hordeumque sincerum, omnium alieno repurgatum seminio terræ mandavit, quumque permultum lobi in tritico, in hordeo pauxillum prodixisse cerneret, in aliis quoque frumentaceis idem fecit periculum, comperitque tandem in lente durum rotundumque aracum, securidacamque herbam degeneratione quadam innasce lenti. Nisi cultura coerceatur

Sisymbrium in mentam vertitur.

Quamobrem sapius transferri oportet, ne id eveniat, dicit Theophrastus, Fit enim quum quis non excolit, neque curam adhibet, ut radices amplius deducantur, & superna pars debilior effecta odoris vehementiam remittit relinquitur odor imbecillis, qui ad mentam accedit. Ego quum semine mentam suo sevissem, in neperam versa est, scilicet odore, forma autem mentæ remansit. Authore Martiale

Basilicum in serpillum languescit.

Si vehementi soli exponatur, & modo purpureos, modo candidos, modo roseos pariet flores, & non solum in serpillum, sed in sisymbrium degenerabit. Sic & casia ramulos in cinnamomum transmutari tradidit Galenus. Sic

Garyophylli, rose, viola & leucoia purpurea in alba mutantur.

Ætate & neglectu: nam refert Theophrastus, violæ, leucoia, & rosæ si negligentur, tertio anno albescunt, & nos conspicue in his omnibus vidimus. Sed id non solum ubi naturarum germanitas præstat, ut una stirps in alteram se vertat, & in totum a suo genere discedat.

Quercum in vitem mutari,

Refert Albertus, si res tam vera, quā mira, sed fides penes eum sit: narrat enim sylvas quernas, vel fagineas incisas in arbores myricas, & tremiscas dictas transisse, quæ ignobiliores sunt, & in terra Alumnia ramuli quercini si terræ panguntur, transmutari in vites, bonum vinum ferentes, & ali-

& aliquando præcisas arbores veteres in vineas degenerare, sed quod non ex manentibus quercinis furculis fiant vites, sed iis putrescentibus cum natura terræ mixtis, abeant in vitis naturam.

CAPUT III.

Fructus è diversis compositus quomodo fiat.

QUEMADMODUM animalia diversa in unum coitu miscebamus, sic nunc insitione, quæ coitus in plantis est, varios in unum fructus componemus: quod aliis quoque fieri modis non abnegamus. Ad id insitionem satis laudamus, longe secus laudaturi posthac, mutuo postquam diversorum complexu, indissolubilem unum efficiamus nexum, mirandique præbeant rationem. Et si insitiones laboriosas & impossibiles aliquis existimabit: sit effectus laboris levamen, & fere impossibiles insitiones solerti emendabit cura. Nec te ab eo rudis agricolæ, & inscii artificis dimoveant dicta, quod demonstrat experientia, & animo obvolve quæ à præcis memoriarum prodita sint, uti sicum platano, & moro inferi, & morum castaneæ, terebintho, & albæ populo, inde alba nasci mora; castaneas nuci, & quercui, punicam variis gaudere aduleteriis, & omnibus immisceri, lætari cerasum terebintho: & ne longiori oratione legentes fatigemus, tandem omne genus furculi omnibus arboribus inferi posse autumavit Columella. Hinc omnis fructuum compositio, hinc omnis eorum adoptatio, hinc insueti proveniunt fructus. Virgilius,

Mirataque novas frondes, & non sua poma.

Et Palladius,

Sub thalami specie felices jungere sylvas,

Ut soboli mixtus crescat utrinque decor.

Connexumque nemus vestire affinis umbris,

Et gemina partum nobilitare coma,

Fœderibus blandia dulces confundere succos,

Et latum duplici fruge saporis ali.

Sed aliquas addemus regulas, ut facilius coalescendo insitiones, novos, & commistos fructus depromant, quæ eadem in animalibus diximus. Sic eadem corticis natura,

tura, quæque pariter florentia & furculorum germinationem habeant, ne una citius, altera serius & floreat, & adgerminet, ut tempus gerendi utero in animalibus: Et contraria res quoties humidis repugnant sicca, & molles cortices duris. Fiat coalitus in parte nitidissima, nihilque in ea ulcerosum, cicatricosum, aut retorridum sit. Plurimumque refert si ex opportuno arborum loco petantur furculi: scilicet ab humeris arborum orientem æstivum spectantibus. Sint è feracibus, & primo cognitis & è germine novello. Sint furculi prægnantes, hoc est, germinatione turgentes, & qui parere illo anno speraverint, scilicet bimi. Inferendarum arborum ætas opportuna juvenis, vetustarum enim arborum duritia inhospitalis est advenis furculis, & similia, quæ in nostra Agricultura reperies. Non omittemus præterea viscum, quo

Insitus thermes facilius comprehendat.

Ad agglutinandas enim corticum tuniculas valde præ fiat, & coalitus facilius adgerminabit, si qui sint non agnatæ naturæ, qui difficiliter coalescant. Prima utilitas, ut quemadmodum humanæ carnes, vulneribus passæ glutinosis citius uniuntur, sic plantarum cortices, vel rami vulnerati, hoc glutino properantius comprehendunt: delibratus enim à ligno cortex, vel recisus à matre furculus, si plane undique matri non cohæret, labat, expirat humor, exantlaturque saliva nativa, quod ne fiat, præstat glutinum, ut fiat coitio. Præterea luxans inter corticem, & lignum rima, vacuum intercedit subiens aër prorsus, nil coire patitur, ut omnis coalitionis suspicio faceat, viscum adjungemus. Et si aliquæ fuerint arbores, quæ alienum hospitium respuant, visci beneficio, impacta cum sua gemma mamma, vi summa cohibet, coërcetque. Sed glutin, quo propinquius erit coalitu naturæ, eo felicius suo fungetur officio: si industrius eris, multa efficies: nos aliquos adscribemus, ut assimilare discas. Aquifolii cortices detrahuntur, & facta humi scrobe uliginosis locis, obruantur, & inibi putrescere patiaris, quod duodenis diebus fiet, tum marcidæ eruantur, & pila tunduntur, dum lentescant. Fit quoque ex mysis in Syria, nobisque

bisque adfertur, sicque ex *lantano* vocato, & vulgari *risco*, sed præstantissimum, ex corticibus radicum ulmi contusis, nam peculiari natura glutinat, & fovet. Sed ad insitionem redeamus, quæ adeo valet, ut novum repererit adulterii genus

Ex persico, & nucipersico malum componere.

Cujus mistura, & progenies majoribus nostris invisâ, inaudita, nec prorsus excogitata. Hoc per insitionem efficies, quam emplastrationem vocant agricolæ. E nucipersico & persico ramos novellos feraces, & quo adolescenti, magnumque germinandi præsagium dabunt, auferas, ipsis duobus digitis circumsignatis modo, quo geminæ in medio collocentur, sic cortices auriscalpio à ligno leniter, ne lædantur, avelles, hos per medium fines, ut simul compactæ rite coalescant, & cicatricis locus non appareat, sed gemma una videatur, alterutro inferere, ex ea arboris parte, quæ maxime nitida, & præcipue hilaris conspicitur, reliquis amputatis, ne alimentum surripiant, ut omne insito serviat. Corticem aperi, ne ligno ferrum inferat plagam, ac circumcidito ejusdem gemmæ quantitatis, ac ita gemmam aptato, ut circumcisæ parti par sit. Circa eam vincito, ne lædas, ac luto munire plagam oportet, supra aliquid imponendo, ne pluvia dilabatur, sic germinabit, & sobolem dabit, mediam retinens ab utroque genitore naturam, quam nunquam arbores peperere. Erit enim malum persicum, & nucipersicum æmula facie repræsentans. Hoc etiam modo

Ficum æque albam, ac nigram proferre

Valemus, sc. oculos circumcidendo, & medium dividendo, uniendoque, & sic compositos arbori emplastrando jam dicto modo ficus produceret. Sic &

Punica mala ex uno dulcia & altero latere acida videantur.

Si furculos, vel oculos divides uniesque, sed oculos difficilius deglubes, dividesque, quum cortex jejunos, tenuis, & imbecillis sit, ut diutius attraheri non patiat, commodius igitur furculis efficies. Similiter

*Citromala diversis generibus commista, limonibus,
& medica semiacida, & semidulcia*

Producentur, si quem diximus modo commiscemus: aptissime enim emplastrationem recipiunt, & in Neapolitanis viridariis passim obvia conspiciuntur. Commisce-
tur quoque

Perficus ex sanguineo, & albo.

Si duo hæc genera simul coire patiemur, & hic venalia etiam habemus. In

*Vra acinus seminiger, & variis coloribus
commistus*

Videtur hoc artificio, si id, quod in gemmis diximus, in furculis fiat, scilicet per medium si dividatur, ligentur-
que quam optime, ut una coalescant, & sic secundæ viti inferantur. Idemque quod de fructibus diximus, possu-
mus & in floribus experiri: veluti si velimus

Rosas æque albas, & rubras producere,

Si albæ & rubræ rosæ furculos excipies, & oculos circum signabis, eosque per medium fines, & coaptatos cortici indes, ac rite diligens fueris, coalitum germen suo tem-
pore rosas dabit, quæ ex altera parte rubeant, ex alteri candicent. At si in garyophyllis floribus id experiri vo-
lueris, &

Garyophyllos semirubros producere;

Quum oculis careant, in radicum sobole, adnascentibus-
que perficies, si duas per medium diviseris, & apte coap-
tabis, ut coalescat, & ligabis optime, etiam garyophyllos ita compositos habebis, quorum species apud nos omnes usita-
tissimæ, nec solum flores dimidiatos proferunt, sed eodem ramo, & furculo, & rubros & albos, vermicula-
tos, & diverse coloratos, proferunt.

CAP.

CAPUT IV.

Quomodo & aliter fructus simul componi possint.

POSSUMUS & aliter simul componere fructus, idque altera insitionis specie. Veluti si volumus

Punica varia & composita inter se provenire,

A Theophrasto docetur. Virgas velut malleo præmollientes, ut parte contusa facilius inter se cohæreant, mox arctissime colligatas deponunt. Tunc arbor una ex coitu compositarum virgarum exurgit: sed singulæ genus suum conservant, alimentumque per se trahunt, atque excoquant: nec aliud commune inter se, quam mutuum illum complexum, coagmentationemque gerunt. Idem eodem loco

*Ut palmes idem uvam nigram simul, & candidam
ferat, & in eadem uva acina alia nigra,
alia candida cohæreant.*

Utriusque malleoli dimidiam partem superiorem conruderunt, deinde æqualiter compositos, atque colligatos defixerunt: sic enim compages una ex utroque coagmentatur: quippe quum omne vivum vivo sit sociabile, & maxime quæ societatem generis habent, quum colluxata in naturam constantur unicam, sed utrunque per se alimentum sine confusione transmittit, itaque fit, ut fructus reddatur varius, prout utrique conveniat. Quod etiam fluvii faciunt, invicem congregientes, ut Cephissius, & Melas in Boeotia: servat enim uterque suum meatum. Columella hoc modo docet. Est genus insitionis, quod uvas tales creat, in quibus varii generis, colorisque reperiuntur acini: hoc autem ratione tali efficitur. Quatuor, vel quinque, sive etiam si plures voles, virgas diversi generis sumito, easque diligenter, & æqualiter compositas colligato: deinde in tubulum fictilem, vel cornu arcte inserito, ita ut aliquantum extent ab utraque parte, easque partes, quæ extrahunt resolvito, in serobem deinde imponito, & terra stercoreata obruito, & rigato,

gato, donec gemmas agant. Quum inter se gemmæ cohæ-
ferint, post biennium, aut triennium, facta jam unitate,
dissolves tubulum, & circa medium fere crus, ubi maxi-
me videbuntur coisse, vitem ferro præcidito, & plagam
levato, terramque minutam aggregato, ita ut tribus di-
gitis alte plagam operiat, ex eo codice, quum coles ege-
rit, quos optimos submittito, reliquos dejicito, sic uvæ
nascuntur, quales proposuimus. Eadem Plinius à Colu-
mella. Sed Didymus hoc modo. Accipienda sunt duo di-
versi generis sarmenta, eaque findenda per medium cum
animadversione, ut in oculos fissura perveniat, neque
quicquam de medulla excidat, atque ita alternis alteram
adjungere oportet, & adglutinare, ut oculi coincident, &
quantum possibile est, se mutuo contingant, ut duo oculi
quasi unus fiant: inde vero valide constringere sarmenta
cum papyro oportet, & scilla integere, aut glutinosissima
terra, atque ita plantare, & interjectis diebus tribus, aut
quinque irrigare, usque quo germen producat. Si voles

Ut fici fructus ex una parte albus sit, & altera ruber

Leontius hoc eodem modo docet. Diversa sarmenta ac-
cipito, & prius colligatos ramos ejusdem temporis, ac
ætatis existentes in scrobe deponito, stercoreato, ac irri-
gato. Quum vero germinaverint, rursus utrosque oculos
in idem colligato, quo in unum truncum coalescant, ac
post duos annos, si ita visum fuerit, transplantato, & ge-
mini coloris ficus habebis. Ex his ergo possumus

*Omnes fructus varii coloris, & diversimode com-
ponere.*

Ex multis, non solum duobus fructum componemus, &
verissime, quum modi, qui adhuc à majoribus descripti
sint, difficiles admodum sint, & longo tempore opus est,
ut veritatem experiaris, ut mihi sæpissime contigit: & si-
millimus est Palladii modo

*Ut vitis botryones albos afferat, & nigros
acinos,*

Græci sic fieri posse asserunt. Si vicinæ sunt vites nigra, &
alba,

alba, quum putantur sarmenta, utriusque inter se diversa sic junges, ut medios utriusque generis oculos exæquando reddere possis unitati: tunc papyro stricto ligabis, & molli, atque humida terra curabis adlinire: & interjectis ternis diebus adæquare, donec germen, novæ frondis erumpat. Hinc exempto tempore, si libuerit, genus efficias per plura sarmenta. Nos vicinarum vitium quo sarmenta elegimus, ubi cohæsuræ sunt gemmæ, dividimus, ut tertia fere oculi pars remaneat, hærescant faciamus, atque vinculum obligamus, ne à cohæsione germinum auctu separentur, gemma altera alteri innitatur, ut unum sarmentum gignant, & eodem anno bifidos uvarum acinos producant, hoc enatum sarmentum alteri addimus, & sic continuo, ut quamplurimarum varietatum botryones efficiamus. Produximus enim uvam, quæ ex apiana, & inodora constabat, acino corniculari, digitali, & rotundo, omnesque acini variis coloribus insigniti erant. Sed eleganter Pontanus describit

Citria quomodo diversos fructus ferant.

*Sunt qui diversos ramos, sed cortice raso
Conjungant, stringantque simul, quo glutine mista
Increscant æque, ac fixo mox stipite junctos
Infigant pariter. Tum vulnus vite coronent,
Et fallax opus admoletueantur ab arte,
Quo ramo ex uno, atque uno de palmite fructus
Non uni veniant, sit bonosque, & gloria ruri
Gaudeat insolito natura adjuta favore.*

*Malum aureum, ut pomum afferat, cujus dimidia
pars dulcis, altera acris.*

Casus apud nos commisionem fecit. Erant duo rami mali aurei, quorum unus insitus dulcia ferebat mala, alter acria. Quum transplantanda arboris daretur occasio, ac per medium secaretur, ut mos est agricolis in plantandis ejusmodi arboribus jam vetustis, incidit casu sectio in insitionis locum, quumque germina proferret, ex utrius-

triusque cortice acris, & dulcis unum prosiluit germen, quod ejusmodi mala protulerit. Unde ita arte effici poterit, cui ejusmodi mala producere cordi fuerit.

CAPUT V.

Quomodo & aliter fructus simul componi possint.

ALIVD quoque afferemus artificium, quo simul fructus admisceri, & componi possint, ab antiquis traditum, etsi mihi non solum difficile, sed impossibile videatur. Sed quia hæc à gravioribus viris descripta sunt, referre non dedignabor, etsi mihi periclitanti experientia non successerint, non ex hoc ansam diligentioribus tollemus, quin experiantur: fortasse fortuna diligentiae favebit. Modus erit, ut multa semina diversarum arborum, & fructuum una laciniis colligantur, & serantur: nam ex omnibus simul enascentibus è multis cauliculis una colligatis, ne divelli, aut avelli possint, in unum coeant, & sic diversos fructus arbor una producat, & fructus unus ex diversis simul commistus erit. Quod à Theophrasto fortasse edocti sunt, qui scripserit, in palma serito bina juxta composita semina, superque totidem, omnia tamen prona. Germen enim non de supinis, cavisque partibus mittunt, sed è supernis, quaterna melius coalescunt. Siquidem horum radices amplexu mutuo connexæ, in unum ex cunctis caudicem, primo ortu promiscuo coeunt. Quod si verum esset, maxima, & innumerabilia inde provenirent experimenta. Igitur

Ut bacca simul discolors proveniant.

Si multæ bacca alba, nigra, rubra simul mixta serentur, ex variis earum coliculis, si simul alligantur, in unum coalitis, bacca nascentur bicolores. Plinius ab avibus inventum modum tradit: inquit. Semine quoque inferere Natura docuit, raptim avium fame devorato, solidoque & alvi tepore madido, cum secundo summi medicamine abjecto in mollibus arborum lecticis, & ventis sæpe transato in aliquas corticum rimas: Vnde vidimus cerasum in salice: plantanum in lauro, laurum in cera, & baccas simul discolors; Tradunt
& mo-

& monedulam condentem semina in thesauros cavernarum ejusdem rei præbere causas. Hoc eodem modo

Fici fructus ex parte albus, & rubidus fit.

Leontius hujuscemodi coitum ita molitur. Ficaria grana hac varietate nobilia, linteolo deligata serunt, & quum res postularit, transferunt. Si velimus vero

*Citrii arbor, diversa poma ferat, diverso-
rumque saporum,*

Noster Pontanus in suis hortis elegantissime docet. Versus animi gratia huc afferemus,

Qui diversa quidem parva, sed semina in urna

Condat, & educens collo brevior stolones

Subducaturque, arcetque manu, ac sub vincula cogat

Crescentes, hi tandem uno se stipite miscent,

Atque uno obducunt se cortice, neque flagella

Dilabi finito, non summa cacumina ventus

Divellat, cera linito, aut diducat adulta,

Enguine dum proprio corpus junguntur in unum,

Atque operit lentum sub eodem cortice gluten,

Postquam alta steterit radice infessa, & opimum

Raptarit stirpes succum, mirabere poma

Pienaque, grataque non uno tamen una sapore.

*Vt pruni fructus, & mali medicæ commi-
sceanur.*

In nostris libris Agriculturæ non posse in unum coire femine multis refragantibus ultro citroque rationibus jam abunde declaravimus, ut quæ jam scripserunt. non falsa solum, sed impossibilia judicamus. Nobis vero hoc modo ita facere licuit. Quum essent pruni arbores tenerimæ, & delicatissimæ prope consistæ utramque simul obvolvimus, ut solent, qui rudentes nectunt: loca contactus prius extrema tunicula denudavimus, ut vivum vivo facilius cohæreret. dein philiris, vel ulmi tenuioris, aliisve ad nexus molliculis & flexilibus leniter adstrinximus, ut hoc vinculo separationis libertas demeretur, & si aliqua corporis pars non coiret ejus laxitate,

xitate, cuneolis adactis arctaretur, non tamen ita compressæ, ut eas strangueret. Mox ablaqueatis radicibus summum addidimus, frequenti imbre irrorando, ut his illecebris felicius crescerent: sic aliquibus interjectis annis, ubi mutuo coalitu, velut una arbor facta est, ubi maxime coierint, cacumina detruncavimus, circa quæ complura pullulabant germina: quæ vero vidimus ex utraque compage exisse, reliquimus, cætera diremimus, tunc quales diximus dederunt fructus, præcipuè venustatis, & commendationis. Vidimus in Regum Neapolitanorum hortis, mala medica, quæ continuis irrigationibus opportune juvantur, ramorum luxuria, & teneritate adeo simul cohesisse, ut una arbor facta videretur, ex his fructus ex utroque compositos satis vidimus: Possumus & fistilibus vasculis non illepide idem efficere, nam in his confitas plantulas poterimus jugi rigatu fovere, & facilius in reliquis famulari. Idem in moris accidisse vidimus, locis udis & opacis, ut ubi se tangerent rami, illico jungerentur, & discolors baccas produxisse. Si volumus

Vt lactuca habeat in se apium, erucam, ocimum;

Et alia ejusdem generis. Caprinum, vel ovillum stercus accipito, & quantumvis parum sit, perforato, & industrie evacuato, seminaque dicta, aut quæcunque velis in evacuatam partem dense indito: & in profunditatem duorum palmorum deponito, stercore, ac raro præsubstrato, deinde tenui terra aggetta, ac sensim aqua rigato, atque etiam ubi enatum fuerit semen, irrorato, assidue stercus inspargendo: & postquam in caulem excreverint, multo plus diligentæ adhibeto, nasceturque lactuca, cum injectis simul feminibus concreta. Diligentius id monet Palladius. Si caprini stercoreis bacam subula subtiliter excavaveris, & in ea semen lactucæ, nasturtii, ocimi, erucæ, & radicis immiseris; & tunc involutam sumo bacam terra optime culta brevi scrobe demerferis, raphanus nititur in radicem, cætera semina in summo, lactuca pariter mergente, prosiliunt, singulorum sapore servato. Alii hoc ita assequuntur. Avulsæ lactucæ folia carpunt, quæ radicibus juncta sunt, & in eisdem gradibus furculo punctis, præter rapha-

raphanum, semina supradicta deponunt, ac sîmo adlinunt; sic obruta iterum lactuca, prædictorum seminum caulibus ambietur. At si scire aves

Flores quomodo discolores nascantur

Ex eodem principio. Si quis variorum ejusdem speciei florum semina linteolo deligabit, & seret, ex eorum commistû nascuntur flores verficolores. Ita ajunt bellidum genera esse nata, qui & aureis, & per ambitum rubentibus, & rubescentibus foliolis stipati visuntur: quin & alii adeo verficoloribus foliis remissi, ut sericeos floccos referant.

CAPUT VI.

Quomodo geminatus fructus fieri possit, ut alter intra alterum concludatur.

ALTERA est etiam compositionis via, qua fructus una componi possint, non eo modo, quem supra recitavimus, scilicet quod pars una unius, altera alterius sit, in eodem fructu, vel quod eodem ramo duo, vel tres fructus diversi conspiciantur: sed fructus ab altero contineatur, ut vere geminatus sit, nos primi proferimus. Sed videamus majores nostros quomodo id effecerint, & primo

Oleuva quomodo fiat.

Diophanes docet oleam in vitem insitam fructum ferre elæostaphylon, hoc est oleouvam appellatum. Sed Florentinus libro undecimo suorum Georgicorum ita memoriæ mandavit, si quis oleam in vitem inserat, non solum botryones uvarum, sed olivam producet. Ergo prope terram vitem terebramus, & oleæ ramulum imponimus, simul ut à vite dulcedinem, simul ut ab humo vernaculum alliciat nutrimentum, ut tandem ejus jucundiore cibo fruamur. Postremo si nondum gerentis viticulæ sarmenta fructuaria transferantur, misturam progenitorum servabunt. Porro fructus à promiscua parentum conditione insitoris utriusque nomen adoptavit, elæostaphylos Græcis dictus. Talem arborem se vidisse apud Marium Maximum perhibet,

gu-

gustasseque fructum & extimasse, quod acinum uvæ, & olei baccam simul gustaret. Nasci etiam tales plantas in Lybia prodit, gentilique, ac vernacula regionis voce ubolima vocari. Sed perticæ subjiçendæ sunt, quæ possint brachiorum onera fulcire. Si vero alio modo quovis inferantur, longuriis non esse opus. Eodem etiam, puto, modo fit

Vra, quæ intus myrtum habeat.

Tarentinus myrtum vitem recipere ait, & super ipsam arborem vitis sarmenta insita, uvæ produçunt, quæ imum fundum myrti baccas habebunt. Modum vero, quo inferi debeat subricuit. Si vitis sarmenta supra myrtum insita comprehendunt, uvæ solito modo, non intus myrti acinos habentes proment, si vero prædicto jam modo, difficius evenit. Fiunt &

Pruni fructus coloris nuci,

Ab antiquis nucipruna dicta, & ab eis factitata, ut Plinius narrat. Peculiaris impudentia est nucibus insitorum, quæ faciem parentis, succum adoptionis exhibent, appellata ab utroque nucipruna. Sic

Pruni fructus, qui intus dulcem amygdalam habent.

Ex eodem Plinio. His intus in ligno nucleus amygdalæ est, nec aliud pomum ingeniosius geminatum est.

Pruni fructus mali carnes habentes,

Idem refert. Nuper in Bœtica malina appellari ceperunt, malis insita.

Mixæ fructus, qui intus dulcem amygdalam habent,

Mixæ pruni species. quæ intus amygdalam, ut cæteræ pruni amaram continere debebant. Arbor Syriæ, & Egypti peculiaris, Plinii tempore Italiæ familiaris erat, & sorbo inferebatur, ob id nucleus non insuavis. Vel quia fructus alvum ciebat, sorbom inferuerunt, ut adscito asperiore sapore, compressam alvum redderet. Nunc autem modum docebimus, quomodo possis producere

Amy-

Amygdalopersicum, quod foris persicum, intus amygdalam habeat dulcem.

Quos adhuc diximus antiquorum modi græca vanitate præditi sunt, nec solum falsa, sed eo modo impossibilia fieri: nam si myrtum in uvam inferueris, ut diximus in Agricultura, eo modo fructus non feret. Oleam in vitem inferi impossibile est, & si fieret etiam eo modo, uvas non produceret. Plinius malina pruna, amygdalina & ex nuce profert, at modum non docet, & fortasse mundo propalamus: hoc pomum à recentioribus amygdalopersicum dictum ab utroque parente, quum ea soboles mediam inter utrumque progenitorem naturam commistam habeat, insitionis diligentia, novumque adulterii genus repertum, ex amygdalo & persico progenies invisa prioribus sæculis exoritur, utriusque parentis ingenium referens, & effigiem simul adoptans. Hoc malum est, quod foris æmula facie persicum pomum mentitur, intus dulcem amygdalam & facie, & gustu repræsentet. Arbor media est inter amygdalam, & persicum: fructus foris persicus est, intus dulcis amygdala. Idque fiet oculum oculo superponendo, vel utrumque, vel unum à matre removendo, quod à nobis, ætatis senio constitutis, repertum est. Possumus & oculum jam crescenti furculo superponere, & triplicem habebimus. Hæ arbores multis annis nostris in viridariis viruerunt. Hoc eodem modo portentosum malum producemus, quod sua mirabilitate oculos & animum oppleat, scilicet

Ut citrium intus limonem habeat,

Superposito limoni citrii oculo, Apud Brutios, & Surrentinos vulgare, pleraque horum genera reperiuntur, quæ aëris medullæ loco aliud citrium afferant, eodemque pediculo continentur. Idemtidem effectum est

malum aureum duplicatum,

quod genus apud nos etiam vulgare est, ut geminatae sint nucleorum series, tam quidem rara effigiatura, ut mirari nunquam desinas.

C A P.

CAPUT VII.

Quomodo alio artificio fructus in viti generentur & meliores, & pejores.

INSITIONIS laudem, & præstantiam alibi longiori encomio prosequuti sumus, hic dicere sufficiat, sola insitione posse novos fructus exoriri, & meliores, tum etiam pejores. Aliqua ab antiquis, & à nobis reperta memorabimus experimenta. Quid agendum.

Vt castanea optima fiat.

Non est omittenda raritas unius exempli. Corellius eques Romanus Ateste genitus, inseruit castaneam suomet ipsam furculo in Neapolitano agro, sic facta est castanea, quæ ab eo nomen accepit inter laudatas. Postea hæres ejusdem libertus, Corellianam iterum inseruit: hæc est inter eas differentia, illa copiosior, hæc Corelliana melior. Hæc antiquitus facta sunt, & tanta est insitionis præstantia, ut suomet furculo insita arbori, semper præstantior evadat. Sic quoque cerasus maxime insitione delectatur, neque unquam bonum, aut dulcem fructum dabit, nisi fuerit alteri arbori insita, ex Pamphilo. Exemplo hujusmodi

Oxyacantha fructus in tuberes mutare

Conati sumus, nec aliud puto oxyacantham, quam tuborum arborem sylvis in eam degenerasse, Unde oxyacanthæ arborem si quis, Corellii exemplo, suomet furculo multoties infereret, in tuborum arborem mutari: nam neglecta tuborum arbor in oxyacantham abit. Nos nostris in viridariis ter, quater suomet furculo inseruimus, & nisi mors præveniet, tantisper inferemus, donec tuberes proferat, jam nunc & majores, & dulciores affert. Nunc dicemus, quæ alieno furculo inferuntur & simul vires, & formæ commiscuntur, & novum nostris temporibus reperiuntur

Nucipersicum, ex nuce & persico componere

Docebimus, hoc pacto. Genus est persicorum, nucipersicum nobis dictum, antiquis incognitum, quod insitionis diligentia in lucem productum non solum arbitror, sed

pro certo habeo: ab utroque parente nomen, & formam contraxit, ex nuce scilicet & persico, ex nuce colorem habet herbaceum, cute nulla exterius lanugine pubescentem, & admodum lævem, succum asperum leniter subamarum, sero maturescit, dura intus carne, forma persici: pars opposita Soli rubescit: odor eximius persici duram intus, & scabram nucem habens, qualem persicus, sapore jucundo, sed multo nuce fugacius pomum. Quod non alio modo evenisse putandum est, quam ex iterata insitione persici supra nucem: vel jam modo prædicto. Possumus & in alias arbores meliores inserendo fructus meliores reddere. Diophanes fecit

Citromala ex malo & citrio composita:

Nam malum in citrium inferiunt, sapiusque id fecit, & postquam natum fuit, emarcuit: loquitur autem de fructu. Sed ubi comprehendit arbor, citromalus appellatur, Anatorius, & Diophanes

Melimala ex malo & cydonio

Composuerunt: nam si malum in cotoneum inferatur, sit ex cotoneo malum pulcherrimum, vocatum apud Athenienses melimelum. Sed Plinius

Milviana ex cydonio & struthio

Misceri docuit, inquiens. Cotonea struthis insita suum genus fecere milvianum, quod sola ex his cruda manduntur. Diximus quomodo insitione meliora poma nascerentur, & sapes & formæ commiscerentur. Nunc quomodo insitione

Fructus peiores evadant.

Et à pyro incipiemus. M. Varrò ait. Si in pyrum sylvaticam inferueris, pyrum quamvis bonam, non fore pyrum tam jucundum, quam si in eam, quæ sylvestris non sit. Si persicum in prunum inferueris, fructus magnitudine degenerabit, & si in amaram amygdalam inferueris, sentit gustus aliquid amaritudinis in fructu. Sic si castaneam in salicem inferueris, & si tardius maturatur, sit asperior in sapore. Malus etiam in prunum inseritur, sed degenerem & parvam reddit.

C A.

Fructus, & flores quomodo præcoces producamus.

ARS Naturæ æmula & imitatrix, dum eam sequitur, sublimiora facit. Unde Magus, ut secunda Natura, illius habitus indutus, oculorum argumentis, & animi conjectura perscrutans, quæ abdita majestate ipsa re efficit, multiformi ambage, obscurisque regens involucris, nunc opus suum impedit, & retrocedere facit, & quæ præcoci partu, sero cogit producere, & quæ sero operatura, mature cogit, & tandem sibi parere facit. Noscens ex irrequieto cœlestis caloris circuitu fructus & flores produci, & nascentia omnia, quæ in mundo visuntur: si cordi fuerit ea immorari, vel festinantius adducere, ut cariora sint, id mentitis temporum exequitur interstitiis, ut in hyemem, & hanc in æstatem permutando. Affert præterea insitio non parum commodi ad hanc rem. Videmus ergo insitiones artificio

Vvas vere producere.

Si cerasum arborem vernò tempore sua gerere mala conspiciemus, & nos tunc uvas optamus: sic non deerit copia, ex Tarentino. Si nigram vitem in cerasum inferas, etiam in vere uvas habebis: eodem enim tempore uvas producet, in quo cerasus proprie fert fructum. Sed hæc insitio non nisi per terebrationem fieri potest, quam docet Didymus. Truncum cerasi terebra gallica appellata perforato, & præstantioris in proximo sitæ vitis ramum attractum in foramen immittito, non ab antiqua matre recisum: sic enim sarmentum vivit tum à veteri parente nutritum, tum ceraso, quæ ipsum suscepit, coalitum, & concretum. Intra quorum vero annorum spatium sarmentum impositum unietur, tunc igitur post cicatricem, inductum sarmentum decidere oportet, quod adhuc ex veteri matre detinetur, & truncum cerasi in qua insitio facta est, quantum supra terebrationem extat, ferra desecare, & de cætero sarmentum insitum principalis vitis pars existat: sic nec interim vitis in qua insitio facta est, ociosa manet, sed similiter fert fructum, & sarmentum coalitum simul augefcit, vire
nil

nil offensa ex terebratione, neque compressa ex coarctatione. Vi etiam insicionis possumus facere

Rosa ut prepropere sua florum praeludia ostendat,
Si roseam gemmam è matre vulsam in hiulcum amygdalæ corticem emplastramus, tempore, quo amygdala flore exhilarabitur, è suo cortice suos promet rosa ipsa flores. Sed ne insitronis in herbis difficultate citius flores producendi nobis desit facultas, hoc artificio

Vt cucumeres suos fructus festinent,

Faciemus: idque leviori opere fieri apud Ægyptiæ gentis Dolum Mendesium legit Columella, qui præcipit opaco, & stercoreoso loco alternis ordinibus ferulas, alternis rubos in hortis consitas habere, deinde eas, confecto æquinoctio, paulum infra terram secare: & ligneo stylo laxatis vel rubi, vel ferulæ medullis stercus immittere, atque ita semina cucumeris inferere, quæ scilicet incremento suo coëant rubis, & ferulis: nam ita non sua, sed quasi materne radice aluntur, sicque instam stirpem frigoribus quoque cucumeris præbere fructum. Sed nunc quomodo mentitis annorum interstitiis id exequi poterimus, doceamus, & primo:

Cucumeres suos maturent properantius fructus.

Quintilii in cophinos, aut fictilia vasa cribratam terram immittunt, stercore admisto liquidiorè factam, & anticipato consueto tempore, vere videlicet inchoante, semina implantant, & quum sol fuerit, & calor, & inordinata pluvia, cophinos sub dio exponunt, circaque Solis occasum eos in contextam domum inferunt, & hoc assidue faciunt, aquam irrorando, quando usus postularit. Postquam vere cessabunt frigora, & glacies, & cælum clementius fiet, cophinos, sive dolia in locum subactum, & excultum deportatos, defodiunt, ita ut labra sint æqualia terræ: & deinde curam adhibent. Sic etiam de cucurbitis faciunt. Præcoquem cucumerem habere docet Theophrastus, siquis hiberno tempore cucumeris semina serat, rigerque aqua tepida, & Soli exponat, & igni admoveat, ac ubi satiationis tempus adventarit, totos canistros terræ mandet: sic longe horum

F

fructus

fructus alios prævenient. Eodem modo, Columella dicit, Cucumis mira voluptate Tiberio principi expetitus, nullò quippe non die contingit, & pensiles eorum hortos promoventibus in Solem rotis holitoribus, rursusque hybernis diebus intra specularum munimenta revocantibus. Didymus eodem modo,

Rosæ nondum hyeme exacta emicant

Docet, si siccilibus, & cophinis plantata eadem cura eas digneris, quali cucumeres, & cucurbitas tractare soleamus. Plinius frigora prohibendo

Ficus alieno præcoces anno reddere

Conatur, diverso admodum ab his artificio. Sunt & hybernæ quibusdam provinciis. sicut Mœsiæ, sed artis, non Naturæ, parvarum genus arborum, post autumnum simo contegunt, deprehensosque in his hyeme grossos, quæ mitiore cœlo refoffiæ cum arbore, atque in lucem remissæ, novos Soles, aliosque quam quibus vivere, avidæ, tanquam iterum nasci, accipiunt, & cum venientium flore maturefcunt, alieno præcoces anno, in tractu vel gelidissimo. At satis jam arboribus herbisque (quum & cœlum regere, vel aperire in laris arvis in nostra potestate non sit) admotis radicibus vel calida aqua, calce, nitro, & ejusmodi calidis maturationem accelerare tentabimus. Si vis

Cerasus præcox fiat.

Plinius ait, cerasos præcoces facit, cogitque maturefcere calx radicibus admota, sed antequam flores afferant, vel si calidam aquam sæpius radicibus infundas, etsi postea inarescant. Didymus auctor est. Præcox emerget rosa, si rosa citius quam in flores erumpat pedali scrobe à radice facta, aqua calida infundatur, germinare incipiente calice. Et si vis

Vitis ut velociter germinet.

Nitrum tritum aqua mistum ad mellis crassitudinem redigens, post putationem statim ipsos oculos large inde illevis, per octo dies germinabit. Præcoces vero efficies uvas, si simul cum plantis vinacea dulcia, hoc est nondum perverfa, & corrupta sufficienti modo depofueris. Melius autem feceris, si plantæ dum plantantur prædicta vinacea

vinacea adjeceris, ex Tarentino, & Florentino. Præterea quæ intra scillam confita sunt

omnia, celerius germinant

Facit, ut monet Theophrastus: & si sicum juxta scillam confita sit, ocius crescit. In summa quicquid scillæ fuerit inditum, facilius germinat, celeriusque gliscit, quod non nisi calore suo intrinseco efficit. Docet Democritus

Ut ficus præcoces edant fructus,

Hoc modo. Columbaceum simum, piper, & oleum adhiberi vult. Florentinus grossos simo, & oleo linebat. Palladius: ut ficus cito suos maturet fructus, succo capæ longioris cum oleo, pipere mitto, inunge poma, quando grossi incipiunt subrubere. Apud nos quum ficus jam maturescit, lignea acu, oleo peruncta sicum oscilla transfigunt, ut per aliquot dies maturationem accelerent. Alii circa arborem arietina cornua obruunt. Ut

Brassica præcox germine lasciviat,

Plinius docet. Sunt qui brassicam in transferendo, alga subdita pediculo, nitrove trito, qui tribus digitis capiatur, celeriore ad maturationem fieri putant. Possumus facere ut &

Apium germine præveniat.

Nam satum celerrime erumpere putant, si inter initia ferventi aqua aspergas, ex Plinio. Palladius si levi imbre aceri spargatur infusum, cito nasci dixit: vel si statim cum se-veris calida aqua perfundas. Sed adeo mens humana indagine experientiæ solertiore Naturæ penetralia aperire non diffitetur, ut audeat non solum ocius, sed

Ocissime apium producere.

Cujus ortus inter sata non est contumacior: quinquagesimo enim die, vel quadragesimo solet erumpere, uti Theophrastus, cæterique asserunt, qui hoc posteris legendum reliquere. Nostrates *petroselinum* vocant. Hic sedulus operator esto: nam tantillum erroris committens, optato defraudaberis. Sint semina hornotina, ac æstate ingruente aceto immerge, sine immorari aliquantisper te

penti loco: subinde semina in solutam terram convolve, cui combullarum fabalium cinerem admisce: ubi vero levi imbre ardentis aquæ irroraveris, & crebris itorrationibus, panno operi, ne calor evanescat, sic pauculo temporis curriculo, terram discutiet, amove pannum, irriga, & caulis elongabitur, maximamque spectantibus admirationem ingeret. In hoc tamen sedula manus operatione opus est, etsi probaverim, ut votum erat, non succedit, amicis vero periclitantibus felicissime. Sic

Lentes ut ocius nascantur.

Bubulo stercore arido ante sementem oblita: sed in eo fimo quatuor, vel quinque diebus immorari debent, post spargito. Idem efficies,

Ut melones suos praproperent satius.

Si in calidi fimi aggeribus paulum terræ indas hyeme & in ea terra ferantur semina, fimi caliditate cito nascentur, aliquo munimine à nocturnis frigoribus defende, & nivibus: ubi cœlum elementius ripet, transplantentur, & sic nos citius fructus produximus. Hoc etiam modo anticipato ferendi tempore possumus

Cucumeres properantius adducere.

Theophrastus aliam demonstrat operationem. Cucumerum radices adhibita cura diu vivere possunt. Si quis sarmentum præciderit secundum soli superficiem, postquam fructum tulerint, terra radicibus superinjecta: rursus ab radicibus eisdem sequenti anno ferent fructus valde præproperos, antevertentes ordinarium proventum aliorum, qui tamen vero saru parti erant.

Cicer præcox erit,

Ut Florentinus docet, si quando hordei tempus erit, seratur.

Rapa præcox nascetur.

Ex Theophrasto, si tellure accumulata condatur ab holioribus: nam in sequentem annum citius regerminabit. Nunc varia quoque adducemus cultus artificia, quibus fructus celerius proveniant, & dicemus quomodo

Cydonia

Cydonia matura cito fiant.

Quod docet Palladius, id est, si assiduo humore perfuderis. Et Democritus

Rosas Ianuario mense florere

Promittit, fruticem bis in die in altare rigando. Theophrastus semen præmacerando ante sationem, vel continuo madore satum diluendo, cogit

Cucumeres cito germinare.

Si ejus semen præmaceratum aqua severit: &

Cicer cito proveniet,

Ut monet Theophrastus, si cum putaminibus aqua præmaceratum feratur, minus est enim quod putrescat, alimentorumque primum largius ministratur, etsi cum cæteris obseratur.

Cucurbita citius parere gestiet,

Si eorum virgulta sustulerimus; &

Ficus suos grossos præcox maturat,

Ejus truncum vellicando, vel scarificando, quo lacte turgat: nam nimio humore affluente, reliquis facilliter concoquitur. Tandem

Omnes fructus celerius habere

Poterimus, si loco Meridiei obverso, semina terræ mandemus: vel tali situ vasa constituamus, addita, & irrigata repenti aqua: & si celerius fructificare velimus, elibanum vasis subiciamus, tepidissimo enim calore fructus producuntur. Nec aliam ob causam Puteoli, & Inarime insula celerius, quam cætera Campaniæ loca fructus & fruges producunt, quum subterraneis ignibus, & caloribus radices fovendo, concoctionem accelerant.

C A P U T IX.

Quomodo semper flores, & fructus habeamus.

EX hac veluti racematione quadam provenit, qui fieri possit, ut omni tempore fructus, & flores habere possimus, & præcoces, ut tempus antevertant, & serotinos, ut tempora subsequantur: nam suo tempore non desunt. Quomodo vero

F 3

Cucu-

Cucumeres toto anno habere possimus ,

Ut tempestivos , & serotinos docet Aristoteles in Problematis. Quum adoleverit in puteum , prope quem nati sint , demittantur , atque puteus operiatur : sic enim Sol affluens haudquaquam siccare potest , & aqua subdita vapor ascendens , facit ut nullam sentiant siccitatem , sed quasi recenti habitu vircant. A quo Theophrastus. Eodem profecto vel ea pertinent , quæ cucumeribus , cucurbitisque evenirent in mollitia , & incremento , si quis parvos , parvasque absconderit. Sic enim nulla pars alimenti à Solis injuria populatur , nec flatibus resiccatur , quibus causis moles augeri non possunt , ut etiam arboribus evenit , quæ locis Soli , ventoque expositis manent. Sed ut perenni fructu

Citria proventus onere semper graventur ,

Totoque anno suo arbore insideant : eum servabis morem , qui in Assyria peculiaris , multisque etiam locis frequens est. Quum legendi tempus aderit , partem à genitali reseindas stirpe , & luxuriam ferro corriges , partem relinques : qua parte strinxeris germina arboris , fecunditate alia substituet , eisque adultis , poterunt & priora illa decerpi , atque nova fœtura invitari. Pontanus idem suis carminibus ostendit :

Nere autem toto fructus tibi desit in anno

Carpe manu parter , & plenis bacchare canistris ,

Quareliqua est grandis finito gaudere volemis .

Confestim qua parte dolet viduata , recentem

Se induit in florem , atque implet spe divite ramos ,

Sic etiam alterno ditescet sylva metallo.

Possimus & institutionis adjumento idem opus exequi : nam si velimus

Mala omni tempore habere ,

idymus in Georgiis suis ait , si malum in citrium inse-
ratur , semper fere fructum feret. At si petimus

Cinaras perennes esse ,

Condiscemus ex Cassiano , Varronis autoritate , dicens quod quocunque tempore cinaræ plantentur , eodem & fructum reddent , & ob hoc per totum annum posse cina-

ras haberi. Consuetudine est carduorum plantatio Novembri, ac Sepsembri, ac fructum ferunt Julio, & Augusto, at novam sobolem Martio & Aprili producant, tunc enim perfectam plantam habebunt, ita facito per triennium. Unde si quis Novembri, Decembri, Januario, Februario, & Martio feret, omni fere tempore fructus colliget. Si jucundum fuerit.

Asparagis quotidie fini,

Semperque edules habere, ubi fructum legeris, radices, quæ suo cespere teguntur, circumfodies: hoc cultus mangonio frutex novos dabit coliculos. Si velis

Rose nunquam desunt.

Singulis mensibus plantato, & stercoreato, & sine temporis intercapedine rosas frueris. Hoc etiam cultus mangonio

Lilia semper habere

Fas erit, & vicissim variis temporibus flores parient, ita ferantur, ut bulbi alii duodecim digitorum altitudine, alii octo tantum, alii quatuordecim obtruantur: sic diversis diebus dabunt lilia. Idem etiam in aliis floribus facere licet, ex Anatolio. Docet Theophrastus

Violas semper floriferas habere.

Dicit enim flores semper promere posse, si modo quodam colantur. Et alibi, si locis circumleptis, apricisque contineantur, sin autem & cultus adhibeatur, longe amplius ita continget: nam locis ejusmodi pleraque exeunt, quæ alibi nasci nequeunt. Id est, si fictilibus seramus: hyemes, æstusque vitabimus, Soli, elementi cælo ostendendo, neque debita cultus diligentia defraudando, simo, & madore. Eodem modo habebimus

Oenanthem toto anni curriculo florentem:

Theophrastus scribit, si idem cultus adhibeatur ei, ut violis, nunquam floribus carere.

CAPUT X.

Serotini fructus quomodo producantur.

JAM diximus quomodo præcoces fructus, & præcoccissimos efficeremus, nunc superest artificia tradere, quomodo

quomodo in hyemem usque seram differant maturitatem, quod à contrariis causis efficere condiscas, ut quæ prius calefaciebas, nunc refrigerare oportet, & si ibi in præcoces arbores ferotinos fructus in serebas, hic præcoces in ferotinas. Sic etiam tarde serendo, tardos fructus recipimus: nam quemadmodum animalia, quæ tarde nascuntur, tarde pilis vestiuntur, neque illos permutant, usque donec tempus advenerit, in quo nata sunt; idem & in plantis evenire considerabis, nam si tarde seruntur, tarde nascuntur, & tarde suos proferunt fructus. Ab insitione incipiendo, docebimus quomodo possimus

Cerasa tardiora producere.

Præsertim vindemiis, harum surculum in cerasa inferimus mala producentem, quæ ab ingrato, insignique amaro *amarendulas* dicimus: si hoc ter, quater denuo efficias, fructus dabit tardiores, & si nunc amarore respuuntur, priores oblita succos, acidulo sapore jucundiora comedentur. Poterimus, etsi tardius id, quod supra diximus eveniet, eo insitionis artificio uti, quo in prioribus usi sumus. Sic &

Pyrum omnium tardissimum asferre

Poterimus, si in salicem inferemus: nam alibi diximus inferi posse; & omnium tardissime fructum asfert, sed alio loco consita sit oportet, quæ continuo madore jura sit. Insitam esse oportet ultimis deficientis Lunæ diebus, & optime inter lignum & corticem, si quis vero vult

Rosas ferotinas habere,

Modum habet à Florentino edoctum. Si tunc ceraso vitem inseruisti, nunc rosam malorum cortici inoculari per mitte. peregrino enim in corpore concrefcens, & adolefcens, quo dabat arbor fructus tempore, dehiscet rosa, mira odoris jucunditate, & pulchritudine redolens, omnibus spectari, & contemplari se sinit. Et tandem omnes fructus ejusmodi insitione tardiores efficiemus. Alter modus erit prima germina decutiendo; nam alias regerminando tempus teritur & cælo indulgente, tardissime maturabunt fructus, & hoc modo valemus

Ficus

Ficus serotinas facere.

Si ficum quamvis non natura, seram facere vis, docet Columella. Quum grossuli minuti sunt, fructum decutito, iterum alterum edet, qui in hyemem seram differet maturitatem. A quo Plinius: Ficus serotina sunt, si primæ grossi, quum fabæ magnitudinem excessere, decutiantur, subnascuntur, quæ serius maturescunt. Eodemque modo Tarentinus docet

Vvas autumnales reddere,

Racemos, qui primo enati fuerint, auferre oportet, rursusque alii pro ipsis nascuntur: insuper & plantæ multam curam habeto, iterumque racemos producet: hi vero maturi facti serotini erunt. Sic etiam

Rosa tardius dehiscet,

Prima ejus tenera germina decutiendo, dum flores pro-rupturos alabastruli præmonstrant. Idque præcipue in moschatulis rosis succedit, & optime in centifolis moschatis: nam ruri, & siccilibus vasculis in fenestris asser- vatis, per totam hyemem efflorescentes habemus. Si vis

Garyophylli sero floreant:

Coliculos, & primos calices flores germinaturos digitis decutito, & ferventi Soli exponito æstivo, sed jugi rigatu fovendo, ne siccescant: nam alios coliculos, aliosque calices producendo, usque ad hyemem, & ad ver seros distulimus flores, ut ruri, & domi hybernos garyophyllos habeamus continuos. Eodem fere artificio non germina recidendo, sed serius plantando, & frigora præcavendo hyeme fructus maturamus. Ut si velimus

Cucumeres serotinos efficere:

Quia scimus maxime eos gelicidia, & imbres horrere, ac frigora pertimescere, semina æstate plantabis, ac hyeme imminente, ut suos maturet fructus, latamine circum-aggeramus, sic frigori maxime obstabunt, nec ab eo necantur. Diximus vegetiores in hyemem habere in puteum immittendo, & in serulas ferendo. Et ut

F 5

Rosa

Rosa hyeme floreat,

Habebimus, si inchoatis in rosario mucronibus avulsam plantam in alium transferimus locum, ubi postea confirmata radice, serus flos perficietur. Sed si quæ edimus æstare

Fraga, hyemali tempore habere

Optamus, vel verno: Quum candicant, nec exacto jam purpuræ colore rutilant, cum foliis in harundines immittimus, pingui oppletas ore lætamine, & obruimus, & ad hyemem differimus, si eo tempore rubescant, velimus, Soli ostendimus. Haud diverso ab hoc artificio possumus

Lactucam ad hyberna acetaria servare.

Quum sua folia fuderit, & velut in orbem circumacta, summatim tenui ligamento vinciuntur, & fictili vasculo hærente semper, quo alimenta fugat, radice, conditur, ita enim & candorem, & teneritudinem assequitur. Sic etiam intyba ad hyemem servantur, donec ad usum propinquantur. Alii leviori sumptu contenti, terra duntaxat obruunt, alii stramentis & foliis operiunt. Holitores nostri terra, vel sabulo hortis obruunt, hoc enim artificio recondita albescunt, tenerima evadunt, & in totam hyemem asservantur.

CAPUT XI.

Fructus ut solito majores fiant.

SEQUITUR præcepta tradamus fructus quomodo majores fiant, & longe communem magnitudinem superent: idque multisarief fieri. Vel insitione solâ: (nam primum ejus privilegium est majora poma producere) vel super illas arbores inferendo, quæ fructum majorem ferunt, vel quamplurima interlegendo mala, si arbor iis multum gravata erit, ut succus uberius reliquis impartiat cultu, artificiis aliis, ut videbimus. Et ab insitione incipiemus, ut

Poma majora nascantur.

Arbor suomet surculo insita multo majorem fructum dabit, quam non insita prius daret. Exemplum attulimus apud

apud Plinium de Corellio, qui castaneam suomet surculo
insitam, majorem fructum & nobiliorem proferre cogit,
& nos de omnibus fere pomis periculum fecimus, omnia
enim cultu & insitione majora sunt, & præcipue citria.
Fiunt & insitione majora poma, si supra arborem insemi-
mus, quæ grandia ferat poma, ut pote si volumus

Pyra majora facere,

Præcipue pyra illa, quæ minima sunt, myrapia dicta, sive
moscharula: nam si supra cotoneum inferemus, multo
majora poma protuberabit, quod cotonea omnium arbo-
rum maximum ferat fructum, sic poma myrapia majora
dabit, quæ ex arbore unquam pependerit, restes sunt
arbores multæ nostro agro consistæ. Sic

Mespila supra cogitatum fructum ferre

Cogemus, si supra idem malum inferemus, quod nos sæ-
pissime experti sumus, & ab aliis expertum vidimus, & si
insitionem reiterabimus, majora efficiemus. Sunt & par-
valli

Præcoqua majora poma ferre

Cordi fuerit, nam sere inter persicorum genera minimæ
sunt, nos supra illud pruni genus inseruimus, quod à vili-
tate *coglipecore* dicimus, quod hircinum testiculum for-
ma & magnitudine imitetur, & magna attulit poma, in
alia enim pruni genera insitum, degeneres donat fructus:
nam difficillime in alias arbores inseritur. In Neapolitani
viridariis solum, & Surrentinis, quod equidem viderim,
præstantissimos affert fructus. Possumus &

Myrti fructus augere.

Punica arbor & myrtus mutuo invicem delectantur,
quemadmodum Didymus in suis Georgicis tradidit. De-
nique inquit: Si in myrtum punica inferatur, aut vicis-
sim myrtus in punicam, multo majorem fert fructum.
Sed ego majorem dicerem myrtum baccas proferre supra
punicam, proportionem sui corporis, quam punica supra
myrtum. Poterit quisque

Mora majora facere,

Si morus fico inferatur, idque a Palladio habemus elegantissime descriptum.

Persuadet moris tetrum mutare colorem

Ficus, & in vasis dat sua jura comis

Se quoque miratur pingui grandescere succo:

Et solum gaudet vincere poma modum.

Possumus & alio artificio majora poma efficere, scilicet decerpendo ab arboribus multa, & pauca relinquendo: nam arboris succus his impartitus, majora feret poma. Mater enim suo lacte filium unicum latius educabit, quam gemellos. Unde si velimus

Citria crassiora producere

Florentinus ait. Ubi fructus increfcens degravat, multa detrahi poma conveniet, & pauca relinqui: sic illa vegetiore proficiunt incremento, & in majorem proveniunt crassitudinem. Pontanus:

Sin cura tibi sit grandeis educere fœtus,

Et patulas impleve manus: Age decute ramis

Crif. entem prolem, è multis ut pauca supersint

Poma, sed & majora, loco & magis auspice nata.

Ubiore etenim succo letabitur hares

Fraterni lactis, vacua & dominatur in aula.

Mala ut majora fiant

Monstrat Palladius. Si spissa ramos onerabunt, interlegenda sunt quoque vitiosa, ut alimentum cæteris succus æquiparet, & generosis abundantiam ministraret, quam numerosa vilitate perdebat. Fiunt & alia cultus ratione majora poma, scilicet pingui oblato, fossione, & irrigatione, quæ communia sunt, Et primo

Citria majora fiant,

Palladius continua fossione exhilarari jubet. &

Cydonia majoris incrementi facere

Idem docet, assiduam humorem spargendo; & Florentinus

Persica vasti incrementi

Fieri, si aquosis locis plantabis, & assidue irrigaveris. Ut

Magna

Magna persicus asserat poma

Florenti si per triduum ternos sextarios caprini lactis ingeras, ex Palladio. Nos autem

Punica turgenti ingentia volemo

Facere consuevimus. Accepimus pingue latamen, cui æquales adjecimus partes suilli stercoreis, & vini sacum, itemque hordeacei furfuris; & loco ab aquis tuto per annum servamus, singulis mensibus remiscendo, quibus demum acetum addimus, ac in unguinis formam reddimus. Post Octobri, & Novembri mensibus, radicum partes punice discooperimus, & misturam circuminvolvimus, & postremo terra cooperimus, & suo tempore majora poma dabunt, quam unquam dederit; & si duobus sequentibus annis idem feceris, mala ad admirationem usque produces, ut cucurbitas fere magnitudine exæquent.

Faba ingentes asserat siliquas,

Eodem unguine fabas perlivimus, & servimus, & ingentes fabas ingentibus siliquis habuimus.

Porri & radice majores fiant.

Theophrastus porrorum, & radicum magnitudinem ex translatione fieri dixit. Si vis

Rape turgidioris rotunditatis evadant.

Sunt quæ vi temporis, quo seruntur, diversam speciem capiant, ceu rapa, si quis protinus ab area ferit, nam ampla efficietur, quod ideo fit, quia plenius radicitur, dilataturque amplius. Et

Cicer magnum facere

Docet Florentinus. Si pridie, quam seminaturus es, cicer aqua tepida maceraveris, majus nascetur. Quorundam supervacua cura est, qui majus cicer esse volentes, una cum corticibus ipsum similiter præmaceratum, addito nitro in aquam, serunt.

Lens magna evadat,

Ex Theophrasto habetur, qui, lens paxillo sata crassescit, dicit. Sed

Vi cape crassescant,

Docet

Docet Sotion. Diebus viginti ante translationem terra fodito, ac siccato, ut omni humiditate priveretur, & sic plantato, ac multo majores erunt. Si vero & ipsarum capita denudaveris, & sic posueris, adhuc magis grandes erunt. Si vis

Cinara ut pleniores fructus faciant,

Ex Varrone. Si plantentur in terram subactam, veteri stercore affuso, ætate rigabis ipsas, & quidem frequenter, sic enim tenerum & pleniorum fructum habebis. Possimus & quodam artificio fructus incrassare, quod docet Theophrastus, exemplumque affert, quo possimus

Punica multo solito fructu majora poma afferre,
Quando pomorum magnitudo arte possit comparari, Cylini ubi formati sunt, in pertusam eos transmittunt ollam, deorsum absque noxa deflexo ramo, terra obruunt, eoque modo in miram crescunt magnitudinem. Cujus ratio est, quia olla fructus à populante vapore defendit, & à terra nonnihil suppedatur humoris, unde accessio magnitudinis ab alimento fiat. Arbor enim fructui non præpropere ministrat alimentum, quare acini non aliis majores evadunt, sed crassius sit corium: succus proprius in tantum naturali conficitur, & excoquitur, iccirco sapor malorum diluitor, & deterior, cortex extrinsecus recipit alimentum utpote qui minus alimentum conficiat. Sic Palladius & Martialis referunt,

Vt citrium magnum fiat.

Palladius citrii malum pubescens fistili claudit: nam per incrementa formam vasis accipiet, & vasis magnitudinem exæquabit, ut ad ejus magnitudinem pomum pervenire contendat. Sed fiat foramen in vase, per quod aer inspi-ret. Eodem argumento Theophrastus

Cucumeres, & cucurbitas longe majores facere

Nititur, idque evenire mollitie, & incremento, si quis parvos, parvasque absconderit, sic enim nulla pars alimenti à Sole detrahitur, nec flatibus rescicatur quibus causis moles augeri non possunt, ut etiam arboribus evenit, quæ locis Soli, ventoque expositis manent: his illi

illi quoque respondent, qui in ferula, vel tubo fistili includuntur, plus enim alimenti præbetur, quoniam nulla pars exhalatur, nec exiccatur. Paulo minus hac ratione

Apium, ut fiat magnum

Docebimus, ex eodem Theophrasto. Ipsum radice tenus circumfodientes, cachrylio pene obducunt, mox insuper terram accumulunt. Ratio est, quod totum alimentum radices absumunt, nec ad germina quicquam transmittunt, quod si dividatur, plus incrementi sequatur necesse est. Cachrylium calidum, densumque est, juvat ad alimentum trahendum vi suæ utique densitatis, idem retinet, nec sursum transmittit, simulque sui caloris beneficio potest concoquere, itaque quum alimentum large accedat, percoquaturque, incrementum quoque large consequitur. Quod ab Aristotele excepit. Diciturque apium etiam majus fieri, si quum transfertur palum tantum designas, quantum apium efficere libeat: radix enim totum locum implere facile potest. Et

Raphanum excrefcere

Videtur locis frigidis, eodem modo, ut Plinius inquit: nam frigoribus adeo gaudet, ut in Germania infantum puerorum magnitudinem superet. Quidam prodidere, si palo adacto caverna palea internatur sex digitorum altitudine, deinde semen, fimo & terra contegatur, ad magnitudinem scrobis crescere. Non admodum ab hoc diverso artificio docet Florentinus

Lactucas magnas facere.

Si transplantatæ rigentur, & quum altitudinem parvi palmi habuerint, circumfodies ipsas, ut appareant radices, stercore bubulo obrutas obrues, & statim rigabis, ubi increverint, germen acutissimo ferro sinde, & testam non picatam impone, quo in latitudinem, non in longitudinem augmentum capiant. Sic

Vi betam magnam facias

Sorion dicit. Si betas magnas facere velis, radices ipsas fimo bubulo recenti integes, germen sinde, & lapidem latum, aut testam impone.

Vi

Vt porros magnos facias,

Dum porros transplantas, testam, aut lapidem magnum supponas & non rigabis. Eodemque artificio Anatolius

Vt bulbos majores reddat

Docet, si quemadmodum porris testæ supponantur circa eorum radices. Paulo alienum ab hoc artificio Theophrastus

Raphanum majus facere

Demonstrat, & ab holitoribus sui temporis factitatum. Ablatis hyeme foliis, quum maxime vigent, si terra cooperiantur, usque ad æstatem durare & crescere possunt. non enim regerminant, neque folium mittunt, nisi accumulatum humum submoveas. Idemque de rapa evenire, quod docet Palladius; ut

Rapa majores redigantur,

Eruta rapa foliis omnibus purgas, & ad dimidii digiti crassitudinem in caule succides, tunc in sulcis diligenter subactis octonis digitis separata obrues, & injicies terram, & calcabis, ita magna nascuntur.

Vt arum excreseat

Hoc idem Theophrastus facere censet, ut incrementum capiat, quum foliis luxuriat, quæ admodum ampla sparguntur, folia desectentes ipsa circa obruere solent, quo planta non in germina excreseat, sed totum alimentum in suum attrahat caput.

Cepa turgidior fiat.

Theophrastus omnibus detrahare folia censet, ut vim suam ad ima communicent, neque effusa semineant. Sotion. Cepas plantaturus, caudas ipsarum, & extremitates auferens, magnæ evadent. Palladius. Si capita his voluerimus esse majora, folia omnia debemus auferre, & sic succus ad inferiora cogetur. Itidem ut

Allii capita vastiora fiant,

Allia antequam caulem faciant, omnem viridem superficiem intorquere, & in terram prosternere conveniet. Nunc alio artificio herbas, & radices ingentes facere docebuntur.

cebimus antiquorum testimonio, quod mihi non fatiscar-
ridet, ut diximus; scilicet

Porrum quomodo amplum fiat.

Artificium à Columella traditum: Porri incrementum
quo majus fiat, raris linteolis complura grana illigantur,
atque ita obruuntur. Palladius. Plura semina in unum de-
ligata si deposueris, grandis porrus nascetur ex eis. Sed hi
omnes ex Theophrasto. Qui plura semina linteolo deli-
gata severit, radices, & germina faciet ampliora, quam-
obrem hoc modo porrum, apium, & alia quædam ferere
consueverunt: plus enim valent, quæ plura, atque ex his
omnibus natura una consistit. Præterea semina ex quo-
dam loco accepta faciunt, ut majores fructus nascantur.

Cucurbita vastioris incrementi fiet,

Si de media cucurbitæ parte inverfo cacumine posueris.
Columella in Hortulo.

„Sive globosi

Corporis, atque utro nimiam quæ vasta tumescit:

Ventre legas medio, sobolem dabit illa capacem.

Idque non in hoc, sed in omnibus fructibus animadver-
timus: Semina enim, quæ in ventre perfectiora sunt, &
perfectiores producunt plantas, quæ in extremitatibus
imbecilles, imperfectasque: grana in medio spicæ, & opti-
mum frumentum dabunt, quæ in extremitatibus degene-
rant, & imperfectas spicas gerunt: quia cucurbita ma-
gnam dat fructum, ideo evidentius exemplum cernitur.
Quintilii cucumeres magnos habere promittunt, si se-
men eorum in caput plantatur, vel si sub ipsis vas aquæ
plenum obruatur, & in eo radices absconderis, dulciores,
& majores fieri novimus.

CAPUT XII.

Quomodo fructus exos, & enucleatus eradat.

VETUS est Philosophorum dictum, præcipue qui se-
lecta Agriculturæ præcepta tradidere: si in se-
rendis furculis, vel viviradicibus medullam auriscal-
pio, vel osseo cultro abstuleris, fructum exossem, ac sine
ligneis nucleorum putaminibus proditurum: siquidem
altrix

altrix ipsa, ac parens est ossæ substantiæ. Arcades autem huic refragantur opinioni. Omnis enim, ajunt, arbor, cui aliquatenus medulla dempta sit, vivit, sed omnino si subtrahatur, non solum non enucleatos fructus protuberare, sed vita viduari, ac exarefcere penitus necesse est, ratione hac suffulti, quum pars illa humidissima, maximeque vitalis sit, alimentum enim quod à solo ministratur, transcurrit, dum ad omnes pervenerit partes. Naturali enim spiritu omne alimentum viventis, quasi quadam anima, per trunci medullam, veluti per siphonem hauritur. Id monstrat materies medullæ expers, recurvatur, & in orbem redigitur, usque quo omnino resiccat, idque prisci pertinaciter reformidarunt. Nobis vero & contra Theophrastum, & ceteros, qui de Agricultura scripsere, sentiendum est. quum & arbores sine medulla vivere possint, & sine medulla viventes, fructus cum interioribus nucleis ferunt, ut latius in nostris libris de Agricultura. Sed ne quid videamur omisisse, eorum exempla apponemus, ut libera sit cuique periclitandi voluntas, fortasse nobis diligentiores, meliorem sortientur eventum. Viduantur nucleis insitione arbores medullam demendo, pinguium objectu, vel irrigatione, aliisque artificijs. Ab insitione solito more incipiemus, docebimusque quomodo

Persici poma sine ossibus nascantur.

Palladius ab Hispano quodam hoc genus novæ insitionis se didicisse asserit, quod ex persico se asseribat expertum Salicis ramum brachii crassitudine, solidum, longum cubitis duobus, aut amplius terebrari jussit in medio, & plantam persici in eodem loco, in quo consistit, spoliatam ramis omnibus, solo capite relicto, per ipsum saligni manubrii foramen induci, tunc eundem salicis ramum capite terræ utroque demerso, in arcus similitudinem debere incurvari, foramen luto, musco, vinculis stringi, anno deinde exempto, ubi infra medullam caput plantæ sic cohaeserit, ut unitas fiat ex duobus mista corporibus, plantam subter incidi, atque transferri, & aggerari terram, quæ arcum salicis, una persici cacumen possit operire. Hinc persici poma sine ossibus nasci: sed hoc locis humi-

humidis convenire, vel riguis, & salices aquationibus adjuvandas, ut natura ligni vigeat, quæ delectatur humore, & superfluentem succi copiam germinibus ministrat alienis. Eodem experimento

Citrium semine cariturum efficere

Docet Avicenna, qui in cydonium inseri posse dicit, & talem dare fructum. Albertus

Mespila sine ossibus producere

Promittit, si mespilum supra malum inseratur, aut sorbum. Sed falsum coarguit experientia: sed profecto minus durum os ferebat. Sed ratio, cur majores id dixerint, est. Quum viderent fructus durissimi ossis suas arbores habere, quarum medullæ durissimæ essent, ut cornus, olea, prunus, myrtus, & similia, & alia, quarum medullæ molles & fungosæ fructum sine ossibus afferre: ut ficus, sambucus, & ejusmodi similes, pronunciare ausi sunt os ali ex medulla, quæ res etsi aliquid veritatis umbraculæ habeat, non tamen de omnibus pronunciare debuissent, quum sæpissime falsa reperiantur. Nunc ad alium modum transeamus, qui sit per ademptionem medullæ. Ut si voles sit, ut Democritus docet,

Uva vinacea vacua.

Sarmentum, vel flagellum obruendum ex æquo diducito, lapilloque discuneabis à summo capite, hinc inde medullam omnem osseo stylo erodendo in parte illa, vel quam abscondet terra, vel quantum fieri possit alte excavato: subinde arcto vimine, vel papyro, diligenter alligato, humido, & præpingui solo, unam defodito ferobem, & deponito, illudque fixo ligetur calamo, ne possit intorqueri, sic compages una, ut prius coagmentatur, & præstabilius fuerit, si quantum sarmentum erit excavatum, intus scillæ bulbum demerferis, veluti enim glutino quodam adjungit, humore humectat, & calore fovet. Theophrastus. Uvas vinaceis vacuas faciunt detracta medulla palmitis, qua vinaceum gignitur. Columella. Ut uva sine vinaceis nascatur, malleolum scindi.

scindito, ita ne gemmæ lædantur, medullamque omnem eradiro, tum demum in se compositum colligato, sic ne gemmas allidas, atque ita terra stercoreata deponito, & rigato; quum coles agere ceperit, sæpe & alte defodito, adulta vitis uvas sine vinaceis creabit. Palladius. Est pulchra species uvæ, quæ granis interioribus caret, hinc efficitur, ut summa jucunditate, sine impedimento forberi possit, velut unum omnium corpus uvarum. Fit autem, Græcis authoribus, hac ratione, per artem succedente Natura. Sarmentum quod obruendum est, quantum latebit in terra, tantum findere debemus, & medulla omni sublata, ac diligenter exscalpta, membra iterū divisæ partis adunare, & vinculo constricta deponere: vinculum tamen papyro asserunt esse faciendum, & sic in humida terra esse ponendum. Diligentius quidam sarmentum revinctum quantum excisum est, intra scillæ bulbum demergunt, cujus beneficio asserunt sata omnia comprehendere posse facilius. Plinius. In alio genere inventu novitio finditur malleolus, medullaque erasa in se colliguntur ipsi caules, ita ut gemmis parcatur omni modo: tum malleolus in terra simo mista seritur, & quum spargere ceperit caules, deciditur, foditurque sæpius: talis uvæ acinos nihil intus ligni habituros Columella promittit, quum vivere semina ipsa perquam mirum sit, & medulla adempta, nasci. Sed profecto demiror istos, qui mirantur arborem vivere posse sine medulla, & credunt sine medulla palmites procreare posse fructus sine acinis: Quum in conspectu omnium sit in villis degentium infinitas arbores sine medulla vivere, & quum impossibile fere sit arborem sine acinis fructum ferre, quum in acinis semen sit ad propagationem. Sic etiam efficies ex eodem Democrito

Punica, & cerasa sine ossē.

Si eodem modo earum virgulta medulla denudaveris, Africanus autem. Si exemeris, quemadmodum in uva, conspicuam medullæ partem, & fissum lignum obruas, & post tempus recideris supereminentem plantæ partem, quæ jam germen emisit, fructum ipsum sine granis punica pro

ea produceret, Idem Palladius ab eo excipiendo, describit.
Idem ut

*Cerasus sine interiori nucleo fructum
producat*

Demonstrat distinctius Marcialis. Arborem teneram ad duos pedes recides, & eam usque ad radicem fines, medullam partis utriusque ferro curabis abradere, & statim utrasque partes in se vinculo stringes, & oblines simo, & summam partem, & laterum divisuras, post annum cicatrix ducta solidatur: hanc arborem surculis, qui adhuc fructum non attulerint, inseris, & ut asserit, ex his sine ossibus poma nascentur. Alii vero ut rem citius assequerentur, non arbores sindebant novellas, sed adultis arboribus, perforatis truncis per medullam paxillum indebant, ut medullæ transitus impediretur, Vt itidem

Persica sine osse proveniant,

Africanus docet. Truncum arboris inferne perforato, & medulla excisa, salicis, aut corni paxillum impinges. Sunt vero scriptores, qui cultus ratione os imminuunt in fructu. Sancitum jam est in Agricultura, molle, riguum, & pingue pabulum omne ferum, & immite in urbanum permutare: urbanum est esse fructus cum molli nucleo, parvo, & dulci: sylvestre vero, quia siccior, & durius alimentum ex solo ministratur, plus ossis habere, & minus carnis. Poterimus ergo culturæ blandimentis nucleos minores, & teneriores reddere. Ad vitem redeundo,

Vt fiat vitis gigantis vacua.

Tempore, quo vites putantur, sarmentum fructiferum putatæ vitis in ipsa vite, quam possint, de alto sublata medulla excavant, non divisum, & calamo affixo alligant, ne possit inverti: tunc ὀπὲρ κενυμένην quod Græci sic appellant, in excavata parte suffundunt, ex aqua prius ad sapæ pinguedinem resolutum, & hoc transactis octonidiebus, semper renovant donec vites novella germina producat. Columella vero. Alii vites ipsas jam fructi-

Æstivas incidunt, & sarmenti fructiferi medullam auri-
scalpio erodunt quantum fieri possibile est, eam ex alto
eximientes, sarmento non fisso, velut exindicatum est, sed
integrali dimisso, & laseris cyrenaici succum aqua dissolu-
tum, aut ad sapæ spissitudinem coctum, infundunt & ere-
cta sarmenta ad ridicas alligant, ne videlicet succus efflue-
re possit, singulis autem octonis diebus succum eundem
sarmento infundunt, donec germen emittat. Perbelle
etiam

Myrtum sine interiori nucleo reddere

Si volumus, à Theophrasto habemus. Si ferventi aqua ri-
gatur, meliorescit, & sine nucleo redditur, ut quidam af-
firmant; deprehensum hoc est fortuito, quum myrtus
juxta balneum staret neglecta: ab hac enim vacua nucleo
reddita semina petentes, ferebant, atque ita genus ejus-
modi Athenis esse incepit. Didymus. Crebro aqua tepen-
tis imbre rigata myrtus, baccas sine internis nucleis crea-
bit. Theophrastus etiam spurcicias pellium, urinamque
myrto adhibendam, & congerendam: quum germina pro-
filuerint; fructus enim ita redditur quasi sine interiori
nucleo. Et punica sive interioribus acinis nascentur, ap-
posito circa radices suillo stercore, talesque fructus crea-
bunt.

CAPUT XIII.

*Quomodo sine extimis coriis, vel putaminibus fructus produci
possint.*

ISDem fere remediis, & artificiis, quibus in reddendis
sine interiori nucleo fructibus usi sumus, utemur,
ut nuces. & ejusmodi fructus, qui cute, & putaminibus
integuntur, nudi, & omni tegmine orbati videantur. Et
primo à medullæ ablatione. Ut

Nux sine putamine reddatur.

Quod docet Damageron. Si arborem penitus perforabis,
& paxillum ulmeum pari magnitudine infiges; prohibet
enim paxillum medullæ ascensum, per quam putant corri-
cem creari. Palladius terebratæ radici palum de buxo im-
primit, vel cuprinum clavum, vel ferreum. Sed cultus
mangonio docet Theophrastus, ut

amg

amygdale, & castanea molliori tegmine integantur,
 Si fructum premollire, immutareque volumus, stercore
 fuillo utemur, tale enim stercus è numero validiorum est.
 Crebra item fossio facit, ut alimento meliori, uberiorique
 tum ipse arbores vegetentur, tum fructus meliores affe-
 rant: nam & nuclei minores, & eorum, quæ ligno, cru-
 stave teguntur, ut amygdalæ, & nuces euboicæ tegmina
 ista teneriora, intestina vero ampliora utique sient. Quip-
 pe omnino alimenti copia humefacit, pulpasque auge-
 fructus. Palladius vero calida aqua radicibus amygdali
 per dies aliquot ante florem ablaqueatis ingesta, teneras
 nuces creari promittit. Si vis

Ux nux tarentina fiat.

Damageron idem demonstrat. Tenuem corticem, & fru-
 ctum facilem acquireret nux, similiter & amygdala: si cine-
 rem assidue trunco, & radicibus assuderis. Immo in reli-
 quis fructuum generibus, quæ testam forinsecus habent,
 si juxta eundem modum fuerint culta: Palladius si nucem
 tarentinam facere volueris, lixivio per annum continuum
 ter rigabis in mense, & habebis, dicit. Alii arbores casti-
 gando, earum radicem summa præcidunt. Vel si dura nux
 & nodosa, cortex circumcidendus erit, ut vitium mali
 deducat humoris, ex Damageronte: Cujus ratio est, quod
 sicut medullam tollendo, nucleos interiores emendaba-
 mus, sic corticem incidendo, & lancinando, corticem, vel
 putamina mollia reddimus, respondet medulla ossi, ut
 cortex putamini. Idque alio exemplo observavimus: nam
 persico supra amaram amygdalam insiro, erat cortex ama-
 rus, ut non nisi eo emundato vesci possent. Hoc secreto in
 aliis utitor. Hanc in nostro viridario consitam habemus
 corio tam fragili, & membranaceo, ut vix attractata, spo-
 lium decidat, & nuda remaneat. Florentinus

Amygdalam sine putamine reddere

Sic tentat. Contracta nucis testa, internum nucleum il-
 læsum conservato, & ipsi lanam, aut recentia vitis, aut pla-
 tani folia circumdato, ne nudus expositus fructus à formi-
 cis erodatur. Alio artificio docet Columella

Ayel-

Avellanam nucem tarentinam facere,

Inquiens. In qua scrobe destinaveris nuces ferere, in ea terram minutam pro modo semipedis ponito, ibique semen ferula depangito. quum ferula fuerit enata, eam findito, & in medulla ejus sine putamine nucem græcam, aut avellanam abscondito, & ita adobruito; hoc ante calendas martias facito, vel inter nonas, & idus martias. Alio quoque artificio efficitur, ut

Cucurbita fructus sine intestinis seminibus ferat

Ex Quintiliorum doctrina. Cucurbita semen non aler, si primum sarmentum, vel virgultum cucurbitæ ubi increverit, vitium more in terram defodies, ut solum ejus caput exertum promineat, rursusque quum adoleverit, exaggeretur: sed danda est opera, ut quæ adnascuntur propagines, refecentur, tertio tantum relicto; ita enati fructus, sive cucurbitæ, sive cucumeres, sine intestinis seminibus erunt. Sine semine etiam nascuntur, si per triduum antea spargenda semina, oleo salsamino macerentur: ita quidem prolem seminibus orbam parient.

CAPUT XIII.

Ut fructus diversos colores adsciscant.

TRACTABIMUS quomodo fructibus colores conciliemus. Ad hunc unum effectum producendum multæ sunt viæ, ut insitiones nunquam satis memoratæ & laudatæ, rigationes, & alia artificia. Ab insitionibus auspiciemur: videlicet si velimus fructum aliquo colore insignitum producere, illum super arborem inferemus quæsti succi uberem: ut si velimus

Mala fiant rubra.

Inferantur mali in platanum, & rubra producent mala, ex Diophane, Didymo, & Palladio. Eodem modo

Rhodacena rubicunda producere

Poterimus, si in eandem arborem rhodacena inferemus, ex Africano: nam ex ea rubicunda rhodacena nascuntur. Ab eo Palladius rhodacena rubescere scribit, si platano inserta sigantur. Si quæris

Citria

Citria nasci punicea,

Docet Avicenna : si eam ipsam in punicam inserimus, talia poma dare, nam posse citrium in punicam inferi jam diximus. Quomodo autem

Citria sanguinea nascantur,

Florentinus docet. Citria in morum inferere, & citria fiunt rubra. Quod & a Diophane comprobatur. Sic

Pyra rubra nasci

Qui velit, in eandem morum inserat : nam Tarentino & Diophane testibus, rubicunda nascentur pyra. Et

Alba ficus rubra evadet,

Si ipsam in eandem inserueris, ex Diophane. Eadem insitione nascentur

Mala rubore sanguineo infecta,

Qui color sanguineus ex mori insitu tractus, ut docet Avicenna. Sed Beritius, & Diophanes scripserunt, morum, à quo omnia mala rubra fiunt, si vis

Morum albos fructus efficere,

In albam populum inferas, nam albus eveniet fructus. Sed Palladius non albæ populo inserit, ut

Morus candidos fructus ferat,

Sed ficis, & ex eo insitu ejusmodi candidum colorem sortiri, ut docet in versibus.

*Persuadet moris tetrum mutare colorem**Ficus, & invasis dat sua jura comis.*

Nos ex his vidimus.

Vitem albam rubrum vinum efficere.

Si albam in nigram inserueris: nam ex subjecta arbore colorem aliquantulum evariabit, ut in apianis uvis vidi, & græcis nobis dictis, nam vites super vites *allanicas* dictas insitæ, vinum nigriusculum protulerunt, & iterata insitione nigrius evadet. In Vesuvio monte aminæ vites super dictas insitæ, vinum reliquis coloratius producant.

Poma rubra nascantur

Si vis, sed cultus mangonio, scilicet ex objectu pinguium, & calidorum. Duo enim sunt colorum elemen-

G

ta,

ta, album, & nigrum, sive rubrum, cultus efficit pingua objiendo, ut omnis flos, sive fructus si ruber erit, flagrantior fiat & obscuriore vireat purpura, negligentia vero quæ nigra, rubra, vel colorata sunt, remissius niteant, & exalbescant, languidius enim colores nitentes, candiores sunt. Beritius igitur urinæ rigatu facit ut poma rubescant. Sed Didymus

Vt punica rubicundiora fiant,

Aqua cum lixivio balnearum permixta, arborem irrigat
Sed alio artificio efficies

Mala rubro colore inficiantur;

Quia, quæ soli obversa sunt mala, rubrum ab eo colorem concipiunt: Ut major fiat Solis reflexio in malis, hoc utitur Beritius artificio palos in terram depangit, & incurvatos ramos, qui fructum habent, circa conquassationem palis religat, & serobes in propinquo ipsorum. aut vasa aqua implet confectione facta ut in Meridie Solis splendor in aquam illabens. & calidum vaporem remittens, & per refractionem in fructum incidens, coloris bonitatem, & tuedinem operetur. Alio artificio, vel potius vi occulta,

Mala rubra reddere

Conatur Beritius, rosas seminando sub ipsius planta; hoc modo rubicundum colorem conciliantes. Democritus non mala, sed

Rhodacena rubra facere

Promittit, iisdem rosis sub ejus planta confitis. Eveniet quoque ut semina coloribus imbibendo, vel in macerationibus colorata, & confita, fructus ejusmodi coloribus insignitos reddant. Exemplum.

Perfica colorata reddere

Potest cinnabaris: Si obrutum perfici os post dies septem detraxeris, in his enim diebus sua sponte aperitur, & cinnabarim intra officulum infuderis, & hoc ipsum rursus obrutum cura & diligentia dignatus fueris, inde rubra perfica habebis. Fortassis etiam si alium colorem infundere libuerit, eundem quoque similiter semini affricabis, ex

Demo-

Democrito. Apud nos pravalet rumor, & si magis veritati consonum.

Vi persica sanguinea efficiantur,

Si in vivam jam plantatam, & perforatam pastinacam, quam à sanguineo colore *carotam* vocant, persici amygdalam incluseris, & inde enatus colliculus, diligentia foveatur, educeturque ut adolescat, qui cruentos dabit fructus, Eodem modo si vis

Candida in Punico grana nasci,

Palladius, Martialis autoritate docet. Si argillæ & cretæ quartam partem gypsi misceas, & toto triennio hoc genus terræ radicibus ejus adjungas. Si quis optat

Melones sanguinei coloris,

Si melonum semina, priusquam plantentur, in aliquo sanguineo succo maceraveris, triduo vel quatrinduo, facile eveniet. Vel si feminis corium paululum aperueris ut succum recipiat rosarum rubearum, garyophyllorum, mororum rubi, vel aliorum, ne sit noxius feminibus: atque ita conjicimus, qui apud nos reperiuntur melones sanguinei, esse effectos. Ex his pendet modus, quo

Inscripta persica nascantur.

Affirmantibus Græcis, persicus scripta nascetur, si ossa ejus obruas, & post dies septem, ubi patefieri cœperint, aperitis his nucleos tollas, & his cinnabari quod libebit, inscribas, mox ligatos simul cum suis ossibus, obruas diligentius adherentes. Sed quia à Sole contacta olera colorata, ut diximus, fiunt, nunc ab eo recondeudo alba redduntur.

Lactuca quomodo candida fiat,

Florentinus docet. Si vero & bona specie habere velis lactucas, duobus diebus antequam eas ablaturus es, comas ipsarum, hoc est, supremam partem ligato, sic enim albæ & speciosæ erunt. Inalbat enim ipsas arena infusa. Et apud nos

Cardui albi fiunt,

Eodem modo, quem, diximus: Et si vis

G 2

Betas

Betas albiores reddere.

Radices ipsas fimo bubulo recenti intege : & quemadmodum de porro diximus, germen finde, & lapidem latum, aut testam impone, ex Sorione. Sed

Intuba alba reddere

Columella monet, quum folia fuderunt, summatim tenui ligamento vincies, & fictili vasculo hærente super, conduntur, & candorem recipiunt. Alii leviori sumptu contenti terra obruunt. Holitores nostri sabulo obruentes, mirum in modum candida efficiunt. Si quis voluerit

Asparagos albos facere,

Quum primum è terra pulluant, in pertusam harundinem imponas, & quum velis detegas.

CAPUT XV.

Quomodo florum colores itidem mutantur.

IN promiscuo florum coitu, & metamorphosi, adeo versi colores jucundis oblectantur coloribus, ut nil delectabilius oculis occurrat nostris, nunc qui saturata rutilant purpura, in cœruleum commeent, nunc qui lactea, in luteum languescant, viridem, phœniceum, ac diversorum colorum commistu delectent, in quorum contemplatione mentis acies amœno demulcetur fructu, rerumque obruta magnitudine miratur, ut percipiendæ excellentiæ multo inferior conspiciatur. Ob id regulas apponemus, quomodo in floribus etiam colores mutemus. Quod in fructibus fecimus, idem in floribus faciendum censemus. Et primo insitione faciemus, ut

Garyophylli flores purpurei, & albi in cœruleum commeent.

Intubum, vel cyanum, vel buglossum, sed melius intubum erraticum, antiquum, crassum pollicarem excedentem magnitudinem, radice tenus secamus, ac per medium findimus, ut in encentrismo, & sobolem floris radice vulsam insigimus, vimine constringimus, ac terram putri fimo circumaggeramus, sic florem parit, qui cyaneo blan-

blanditur colore, quo nil gratius oculis visitur. Sic spondent amici; nobis tamen, multoties periclitantibus non comprehendit ex voto. Provenit vero halurgus colore, soboles alborum in paltinacam rubram excavatam indita, & terris obruta vindemiis. Poteris flores albos puniceos reddere: si eodem argumento in anchusæ radicem insiges, sic purpureum in puniceum deficientem reddes. Si vis

Jasmes & rosa flavescent.

Quia genistæ flos inter ceteros maxime flavus enitet, nos eum rosa, & jasme æmulari quærimus, per insitionem efficiemus: & si non tam jugabilis societas per infoliationem, hoc modo per terebrationem agemus. Rosam, vel jasminum juxta genistam serimus, eas cum generali terra transferimus, adeo libentius in sinu parentis, quam novæz adolescunt, ac terebramus plantam, quumque plagam purgaverimus, rosam undique abrasam inferimus, luto circumlinimus, & ligamus: mox ubi crescentis trunci vi fuerit coercita, à radice separabimus, & supra insitionem truncum rescindimus, sic rosa non illepada venustate deflavesceat, & jasme. Hæ plantæ apud nos, adeo hoc eleganti, ementitoque colore relucet, ut oculorum aciem præstringant. Hunc colorem radicibus infundendo alio artificio flores colorabimus. Si placet

Lilia ut rubescant,

Docebimus, & prius docuit Florentinus. Si bulbi diligenter aperiantur, ibique affatim cinnabaris infundatur, vel aliud, maximeque eo satientur intinctu, sedulus tamen esto ne bulbos faucies, & pingui, & stercoreato solo operire, sic purpureos flores dabunt lilia. Simili fere modo Anatolius docet

Lilia purpurea facere,

Dum florent, cauliculos ipsorum acceptos decem, aut duodecim simul colligato, & super fumum suspendito, remittunt enim ex caulibus radículas parvas, similitudine bulborum, ubi igitur plantandi tempus advenit: cauliculos ipsos in facem vini nigri immisos maccato, donec purpurea, & probè tincta apparuerint tibi,

hæc distrahe, dein hoc modo plantato singulis fræe sufficienter affusa, atque lilia sic inde producta purpurea florebunt. Cassianus taliter etiam nicitur

Hederam albam producere.

Albos corymbos producet hederæ, si terra alba macerata, & hederæ radicibus infusa per dies octonos. Cultu eadem efficiemus, quæ in fructibus diximus: nam pingui latamine objecto, flores semper magis colorantur, ut nigrescant, ut sæpe garyophyllös nigros fecerimus, contra vero

Rosa, garyophylli, & leucoia exalbescunt,

Si neglectu utaris, neque irrigando, neque transplantando, fodiendo, aut latamen injiciendo; hoc enim modo in sylvis oblita, authore Theophrasto, non solum ejusmodi flores, sed omnes fere exalbescunt, sed admodum quoque ab his diverso artificio, rosas, dum aperiri incipiunt, & garyophyllos si sulphure suffumigabis, è vestigio albas habebis, ex Didymo. Rosa alba, si super cicercis rorem conteres, rubra eveniet.

CAPUT XVI.

Fructus & flores quomodo odoratiores fieri possint.

SI coloris lenocinio fructus, & flores placuerunt, nunc Odoris fragrantia non erunt spernendi, quod variis modis exequemur, insitione, irrigatione, aliisque artificijs. Ac exempli causa doceamus

Limones odoratos reddere.

Si limonum genus illud minimum, vulgo *limoncello picciolo* vocatum in citrium inferemus, à subjecto trunco maximum suscipiet odorem, & quanto pluries insitionem supra eundem reiteraveris, eo suavius odorem vibrabis, nobis continua experientia probatum in Neapolitanis hortis. Sic &

Pyra suavius redolentia facere

Datâ nobis erit facultas, si supra cotoneam inferemus, nam jucundissimum odorem gratius spirabunt. Sed Diophanes

Mala odoratiora fieri

Sponder

Spondet, si inferantur in cotoneam fierique pulcherrima mala, quæ Athenis *melimela* appellantur. Ex iterata suspicor incisione mali supra cotoneum malum illud provenisse, quod ab insigni cotoneorum odore *malum apium* dicimus, atque hoc modo Claudium Appium repperisse. Eodemque exemplo apud nos sunt magna & rubra, & ferruginei coloris, quæ sunt ejusdem odoris, nec alio potuit artificio consequi. Sic reddidimus

Centifoliam rosam odoratam; reddere

Si tu quæris, rosæ inferere, quam a miro moschati odoris effluvio *mascharulam* dicunt, sed sæpe institutiones reiterando, sic non minus forma, foliorum numero, quam odore oblectatur. Inoculatione optime apprehendit, & citissime proficit. Paulo longe ab hoc artificio possumus

Vites unguentarias facere.

Sicut docet Paxamus. Si velis regionem bono odore implere, sarmenta dum plantantur, fissa unguento explero, velut jam antea est dictum. Præstat tamen unguento sarmenta rigare, atque ita inferere aut plantare. Nos leviori artificio furculo inferendo, moscho delinimus, vel aliquantisper in aqua rosacea maceramus, ubi aliquid moschi fuerit dissolutum. Sic etiam

Limones cinnamomi odore fragrantés reddere

otiuimus cinnamomi oleo, vel essentia delibutis furculis inferendis, atque diligentia maxima adjutis: quod genus apud nos usitatum, vocatque vulgus *limoncello incannellato*. Est & aliud artificium, quo semina fructuum odoratos habeamus, & aromaticos. Ut si velimus

Cinaras odoratas reddere,

Ut Cassianus ex Varrone tradit. Semen ipsarum in rosarum, aut liliorum, aut lauri, aut aliquo alio succo per triduum maceratum sic terræ mandaveris. Laureas porro facies cinaras, & accepto lauri fructu, eoque perforato, semen cinaræ in cavernam immiseris, atque sic plantaveris. Palladius ab eo. Item si semina eorum madefeceris per triduum laurino oleo, vel bardino, vel opobalsamo, vel

succo rosæ, vel malticino, & postea siccata depresso, ejusmodi saporis orientur, cujus unguentum semina combibere. Facit Florentinus hoc modo

Melopepones rosarum fragrantiam spirare.

Semina eorum cum rosis aridis deponendo, & mista plantando. Nos moschi odorem redolentes reddimus, aperta parte illa, qua pullulat semen, in rosacea stillatitia aqua, in qua moschum dissolutum fuerat, maceravimus per biduum, & sic servimus. Sic etiam fecimus

Vi lactuca odorata nascatur.

Lactucæ semen, in citrii semen impositum, & sic satum. Eodem modo

Garyophyllorum odoratos nasci flores

Disces. si eorum semina in garyophyllorum pulverem, vel oleum, vel stillatitiam aquam imponantur, ac plantentur, sic flores garyophyllorum odorem recipient: atque hoc artis mangonio vulgares flores in lucem productos existimo, nam revera & sylvestres, & minimi vulgo passim nascuntur in odori; & holiores, vel semine in garyophyllorum aquis, vel oleo in adfecto, vel radicibus garyophyllis transactis, & plantatis, ejusmodi odorem recepisse. Addimus his modum

Allia ne fœteant,

Si allia serantur, & extrahantur Luna sub terra existente, odoris fœditate carebunt, ex Sotione. Et

Rosus odoratiores reddere

Poteris, si juxta eas allia serueris: ex Theophrasto.

CAPUT XVII.

Quomodo fructibus suavitatem, & dulcedinem conciliemus.

NONNULLÆ sunt arbores, quæ caudicis fissione mutilationeque aliqua, subito aëris, advenique caloris intrusu pereunt; corruptione enim ad ima descendente contabescunt, & exarescunt illico: sunt præterea multæ, quæ non solum plagam, sed caudicis fissionem, te-
rebrationemque sustinent, & ex pauciferis, multiferæ redduntur, uti punica, amygdala, malus, quibus maxime
utimur:

utimur : vulneratæ enim meliorem , suavioremque deferunt fructum ; alimentum enim quantum sufficit capiunt , indeque noxium defudant humorem (ut in animalibus sæpenumero perspicere licet) & reliquum facilius concoquunt , dulciores reddunt , & speciosiores proferunt succos : quum enim tenui vivant compage , discissas , & disjectas partes facile comprimunt , & coagmentant . Nos primo inferendo , mox terebrando , vel scindendo , aliisque modis dulciores fructus reddemus , Infitione

Cerasa laurea facere

Possumus : diximus enim plantarum vitia emendare , & dotes aliquas addere infitione , nam si fructus nimia dulcedine respuitur , inferendo supra arborem amariusculam , ex ea miscella fiet fructus sapidiusculus . Plinius cerasum supra lautum inferi , & inde nasci cerasa laurea dixit . Paladius :

Inferitur lauro cerasus , parvique coacto .

Tingit adoptivus virginis ora pudor

Nostris temporibus Neapoli prodire quæ laureavocantur , non ingrata amaritudinis , nobilissimum genus , & cætera longe superans , magnitudine perspicua , colore sanguineo fuccosa , inest in maxima dulcedine amariusculus quidam sapor , unde fit ne nimia acerbitate respuantur , nec maxima dulcedine fastidium pariant . Fiunt &

Mala dulcia ex cotonei infitione .

Si malum in cotoneam inserueris , saporem melleum contrahent , apud Athenienses melimela dicta , quasi mellis saporis , ex Diophane . Nunc Agriculturæ ope trademus quomodo fructus dulciores fiant , truncum scilicet perforando , circumscarificando , aliisque castigationibus , ut agricolæ vocare solent , sic noxium humorem & superfluum defudando , dulcescunt . Exemplum erit , si

Amygdale ut dulcem fructum faciant

Velis , Aristoteles docet : clavum confixum amygdale , ut gummi per multum tempus distillet , urbanam reddi .

G 5

& per

& per hoc artificium sylvestres arbores fiunt domesticæ. Theophrastus. si quis stipite circumfossio, & ab ima parte perforato mensura dodrantali, undique lachrimam effluentem defluere sinat, dulcescet: amygdala enim perforata, caltigatur, si paxillo deciso humorem influentem abstergas, idque biennio, vel triennio facias dulcem ex amara efficies, Amaror enim ex nimia alimenti copia provenit, humorumque ubertate, quod perforatu caltigatur, nam illo liberata humore, in melioris & suavioris fructus fertilitatem transit, reliquus humor facilius concoqui potest. Africanus ex amaris dulces fieri affirmat, si circumfossio stipite, quatuor digitis à radice cavernula imprimitur, per quam noxium defudet humorem. Plinius, Amygdalæ ex amaris dulces sunt, circumfossio stipite, & ab ima parte perforato, defluens pituita abstergetur. Sed sunt, qui in cavernam illam, ne ociosa interim maneat, mel injiciunt, putant enim per medullam, quasi per siphonem usque ad fructus adduci. Exemplum erit si volumus

Citria dulcia facere.

Pomum id non mandî solitum Theophrasti ætate, nec Athenæi avorum memoria, ut idem refert, nec Plinii tempore: unde Palladius medullas ejus acres in dulces mutare docuit. Cujus verba hæc. Feruntur acres medullas mutare dulcibus, si per triduum aqua malsa semina ponenda macerentur, vel ovillo lacte, quod præstat. Aliqui mense Februario truncum obliquo foramine ab imo terebrant, ita ut altera parte non exeat, & ex hoc humorem fluere permittunt, donec poma formentur, tunc foramen luto replent, sic quod est medium fieri dulce confirmant. Id Pontanus in suis Hesperidum hortis.

*Quo non ars penetrat? Palmes cadatur, & ipse
Crassior, in palmumque cavetur, & undique labris
In girum ductis, nec pollice crassius. Illuc
Infer mella liquata, & grandi contege saxo,
Quod Solem avertat. Postquam arida suxerit arbor
Inclusum humorem, & sitiens nova pocula gliscit,
Mella cavo immersans flarentibus imbuit rivis
Rursus, & evacuat Thymbræo nectare cellam.*

Diften

*Diffende, ac lauces humano è corpore suos
Mollibus irrota radicibus. Interea ne
Neglige frondosus toto destipite gemmas
Vellere, morsuspius ni qua liquor implet, & ipsa
Labra trahunt dulcem mulsi de fonte liquorem.*

Ut amygdale dulces ex amaris fiant.

Palladius medium truncum terebrat, & ligni cuneum melle oblitum imprimit.

Cucumeres ut dulces fiant.

Si semina maceraveris dulcibus, dum ea combibunt, dulces afferent fructus. Theophrastus dulces cucumeres efficere docet, si semen, prius quam seratur lacte vel meli-
crato maceretur. Columella: Cucumis tener, & jucundissimus fiet, si antequam seras, semen ejus lacte maceres. Nonnulli etiam quo dulcior existat, aqua multa idem faciunt. Ab his Plinius, & Palladius,

Ut dulces proveniant cinara.

Si cardui semina lacte & melle maduerint, & desiccata ponantur, humorum dulcedinem contrahent. Cassianus ex Varrone. Sic

Feniculum dulce proveniet.

Si ejus semina mulso & lacte macerata serantur, dulciores suo tempore fructus proferent. Vel si semen aridis sicubus indatur, & seratur. Idem

Melones dulciores fieri

Docet Palladius: semina ejus mulso, & lacte per triduum maceranda sunt, & tunc jam siccata ponenda, hinc suaves efficiuntur.

Lactuca dulcescunt

Si quis vesperi mulso vino rigabit, eoque dum satis ebibant, satientur potu per triduum, dulces habebit, quod ex Athenæo Aristoxenus Cyrenæus edocuit. Ut

Radicula dulcis reddatur,

Semina die, ac nocte melle macerabis, aut passo, ex Palladio, & Florentino. Raphani dulces erunt, quorum semen vino mulso, aut uvarum passerum succo fuerit maceratum

ratum. Possumus & cultus mangonio aliter facere, ut fructus dulcescant, si acidi, vel amari fuerint, calidas aquas, stercora, amurcas, & similia radicibus objiciendo. Ut si velimus

Amygdalam amaram dulcem efficere,

Nos acria objicimus radicibus, ut eorum caliditate melius concoquant, & fructum dulciorem proferant. Theophrastus. Si stercoribus nonnullis & validioribus utemur, ceu suillo, amygdalæ ex amaris in dulces transeunt, sed amygdala triennio post muratur, cultum enim per tantum temporis adhiberi par est. Africanus. Si circa radices aperta urina, vel suillum stercus diffunditur, dulcior efficitur Quintillii ex Aristotele. Martio mense amygdalarum radicibus suillum stercus imponunt: nam ex amaris faciunt dulces. Et Palladius circa radices suillum stercus affundit. Eodem modo possunt

Punica acria dulcem fructum ferre

Ex acidis, amarisque in dulces transeunt. Docet Aristoteles libro de plantis. Mala granata stercore porcino radicibus injecto, ac frigida aqua dulci rigata meliorescunt, & dulcia fiunt. Theophrastus. Punicarum radicibus ingeratur urina, vel pellium fæces, non tamen multum: earum enim radices remorderi desiderant, idque diutius tertio quoque anno, ut in amygdalis diximus, nam radices punicæ plus temporis persistunt. Causa est peculiaris mollities, quæ radicibus exhibetur. Stercus enim suillum, vel quod vim proximam illi obtinet, radicibus punicarum superinjectum dulcorat succum, quin etiam copia, & frigiditate aquæ mutationem asserri aliquam dicitur. Patamus radices arboris circumfodi jubet, & stercus suillum injici, ac superinjecta terra hominis urina irrigari. Columella. Si punica acidum, aut minus dulcem fructum ferat, hoc modo emendari jubet. Stercore suillo, & humano, & lorio humano veteri radices rigato, ea res in primitivis annis fructum vinosum, postea vero & dulcem, & apyrenum facit. Plinius ab eis eadem refert.

Malus dulcescit.

Ex Anarolio. Gaudet enim valde malus urina, & hac assidue

due est irriganda. Quidam sterces caprinum apposuerunt, & vini veteris fecem radicibus affundunt, dulciorem fructum efficientes. Theophrastus, si malus verna ferventi aqua rigetur, meliorescit, ait. Eadem herbis adhibita dulciores redduntur, exemplo erit

Vt intuba dulcescant.

Multa sunt, quæ salis aquis rigata suum amarorem depouunt, & dulcedinem adsciscunt, Theophrastus ut intuba amarorem exuant, salis aquis rigari jubet, vel salis locis conferri debere. Idem

Vt brassica suavior reddatur,

Evenit. Et ideo Aegyptii, nitro aqua permisto, brassicam aspergunt, ut dulcior evadat, qua de causa salis locis facta optima est: acorem enim, & brassicæ insitam falsuginem eluit. Idemque ut

Beta dulcior evadat,

Salis aquis irrigat, & sic meliorem evadere putat, & ab eo eadem Plinius refert. Tandem

Eruca suavior efficitur,

Si salis aquis rigatur, & esculentiora promit folia. Alio utuntur cultus artificio, ut olera suaviora esu prodeant, caules recidendo. Ut igitur

Ocimum suavius nascatur.

Caulem recidunt, nam dulciores, suavioresque à regeneratione caules sunt, causamque evidentissimam assert Theophrastus. Eadem ratione

Lactucam suavius regerminare,

Theophrastus etiam post primorum caulium decerptionem, suaviores haberi, qui primo pullulatu prodeunt, priores illos lactuosos, & insuaves esse, utpote minus coctos, secundi vero suaviores sentiri, quandiu teneri. Eadem ratione

Porrum dulcius evadere

Tradit idem, si tonsum retonsumque germinaverit: cuius causam libro de causis reddidit, debilis enim prima germinatio existit. Idem de aliis oleribus faciendum censeo,

cenſeo, nam recitio omnibus fere ſuauitatem ſecundis
caulibus affert. Nunc & variis artiſciis cultus ſuauiora
olera reddemus. Credidit Sotio

Allia dulceſcere,

Suauioremq; ſaporem contrahere, quorum fractæ ſpicæ
ſerantur, vel quæ in pangendo olearum ſraces admiferint,
Altero ſatis diuerſo artiſcio

Capæ ut ſuauitatem recipiant,

Conſiciemus, ſi conſiderauerimus, quod quædam ſunt
mutuæ naturarum diſcordiæ, & amicitia, quæ ſe mutuo
adjuvant, & ſe inuicem perdunt. Nuceſ ſi cum capis mi-
ſtæ ſeruentur, diutius aſſeruantur, quibus hanc viciffitu-
dinem reddunt, ut ejus acridinem tollant, ex Palladio.

CAPUT XVIII.

Ut crescentes fructus figuras omnes, vel impreſſiones capiant.

MULTA fortuitus commonſtrat caſus (uti citria sæ-
pe videmus ramorum, foraminum, celatarumq; re-
rum occurſu variis ſcatere imaginibus, impreſſionibus,
& ſigillis) quæ ab ingenio pollentibus non paruo augentur
labore, factoque frequenter periculo, accommodantur
uſui. Unde carmen.

Ipſa novas artes, varia experientia rerum,

Et labor oſtendit miſeris uſuſque magiſter.

Et cum pleroſque cauſa lateat, plurimum miraculi conſi-
derantibus ingerunt, ut præter Naturæ normam eveniſſe
cenſeantur: nam ſi teſtacea vaſa creſcentibus pomis ac-
commodaueris, valide adoleſcentes typos replent, & for-
mam induent, quam voles, & ſi qui fuerint pinſiti colo-
res, lociſque debitis coacervati, fructus uti naturales inſi-
ciunt. Unde sæpe viſitur hominis caput in chryſomeliſ,
candidiſ dentibus, purpuraſcentibus geniſ, nigreſcenti-
bus oculiſ, ut omni virore omiſſo, humanum imitentur
caput. Sed conſciendi hinc patet. Africani

*Modus, quo humani capitiſ formam citrium
induat imaginem,*

Vel equi, vel aliorum animalium, magnitudine perfecti
fru-

fructus, argilla, gypso molli, ac sicciscente formabis, & styli acie findito, ut archetypum ejicias, ut iterum possint apte conjungi. Si lignea erit persona sit intus excavata, si ex argilla, ubi torrueris, & fructus validi sunt incrementi, fistilibus typis (aperto loco, quo petiolus intro-mittantur) claudantur, ac forti ligentur vimine, ne pomi auctu aperiantur, idque ab ipsis eorum incunabulis, & in eam adolescere ubi impetraveris, & ad debitam fructus fuerit restitutus magnitudinem figuras & effigies dabit, quas effingere placuit. Idem supra ex Florentino docuimus. Pontanus eodem artificio.

*Sin forte in varias juvet & deducere formas
Nascentem citrium, mutato & corpore mala:
Tu faciem è ligno, argilla aut de cespite ductam
Subjice, & infantem tenerum nutricis amato
Conde sinu, paulatim artus formabit, & inde
Ducet inumbratos signato in corpore vultus,*

*Punica, pyra, malave omnia ut formam
omnem accipiant*

Faciemus, & omnes figuras circundatas accipient, si eadem cura & diligentia, quas supra diximus digneris: ex eodem authore. In summa hoc dicatur, fructus omnes pomorum in animalium formas exprimendas coget, quisquis in formas exsculptas impositos, & inclusos augescere permittet. Sic &

Cotonea ut animalium formam accipiant

Ex Democrito, si in formas typorum indita augescere in ipsis permiseris. Sed leviori quippe artificio

*Cucumeres in quancunque velis formam
transfigurare*

Poteris, si testacea vasa feceris, eisque parvis adhuc circumposita obligaveris, formas enim, & characteres implebunt. Quare & harundine in longum septa, excavataque, & circumposita, si in eam cucumerem, aut cucurbitam, dum adhuc parva est, immiseris, augescens per omnem longitudinem harundinem explebit. Plinius, crescunt cucumeres qua coguntur forma, plerunque & draconis intorti figura. Cucurbita omni modo fa-

stigia-

stigiatur, vaginis maxime vitilibus, coniecta in eas, post, quam desloruerit. Quod si cucurbitam inter quos discos compressam apposueris, in orbem planum excrescet, & maxime figuras præstat omnes, quibus cogitur. Lagena-riæ sient cucurbitæ, sive turbinata pyri forma, si arcte funiculum illigabis in ea parte, quam angustam desiderabis, adultas sicces, & inanies, & cum peregre proficisceris, urceorum vice uti poteris, quo te in via à siti vindicare possis. Inde quoque dicimus, qui nam fiat

Amygdala, ut inscripta nascatur.

Amygdalam biduo, vel triduo macerato, inde leviter testam confringito, ne lædatur nucleus, & in eo quicquid libuerit, aliquantulum profunde scribito, inde claudantur papyro, vel lineo devolvantur panno. ac luto circumlito, stercore sæcundato, & adulta inscriptos dabit fructus, ex Africano. Eodemque modo

Persica inscripta nascuntur

Ex Democrito, postquam rhodaceni fructum comederis, officulum ad dies duos, sive tres macerato, ac leviter aperito, & apertum intra os amygdalam, sive nucleum accipito, & in ejus cortice stylo æreo inscribito, quicquid tamen libuerit, non profunde, deinde papyro involutum plantato, quicquid sane in amygdala inscripseris, hoc ipsum in fructu reperies. Sed

Ficus inscripta nascetur,

Si quis alterius rei effigiem in sculneum oculum conscribat, hac specie prodibunt insignita. Vel osseo, vel ligneo stylo in sculneum oculum, vel primum ficus rudimentum scribat, cumque creverit pomum, dabit iisdem imaginibus insignitum. Nos excocto gypso, ac liquidiore aqua redacto, supra cydonii mali, vel punici cortices notas graphio descripsimus, & cum ad debitam ipsa pervenerunt magnitudinem, graphidis vestigia adhuc extabant, & refricata nobis fuerunt conspicua. Nunc autem superesse video

Mandragoram fingere

Factitiam illam, quæ sæpe mulierculis ab impostoribus, & circulatoribus venditur. Brionix radicem habere ingentem,

gentem, acutaque scalpri acie foeminam, vel virum effingito, adjectis genitalibus, quum absolutam noveris, inguina, vel pilorum loca stylo perforato, ibi milium, vel aliud condito, quo radículas projiciens pilos imitetur, brevique effossa serobe tandiu ibi finito, quandiu & cortice quodam induta fuerit, & radículas projecit illas.

CAPUT XIX.

Vt fructus omnes teneriores, pulchriores, ac latiori forma veniant,

TANDEM ne quid omittamus, quamplures conscribemus culturae modos, circa fructus, & herbas, ut non solum dulciores, majores, teneriores, sapidiore, sed elegantiori forma veniant, & hilarius coruscent. Et primo

Vt malus meliorescat, & myrtus.

Tradit Theophrastus: Si aqua ferventi rigentur, meliorescunt, ut myrtus etiam interiori nucleo vacua reddatur. Idque fortuito deprehensum, dum juxta balneum neglectae starent. Si vero vis

Ficus latiores germinant.

Columella demonstrat. ut feraciores arbores, & firmiores sint, ita facito. Quum frondere coeperint cacumina fici, ferro summa prodest amputare, ac semper convenit, simulatque folia agere coeperit ficus, rubricam amurca dilutam, & cum stercore humano ad radices infundere: & ea res efficit uberiorem fructum, & sactum fici plenior, ac meliorem. Aquo Plinius, & Palladius. Quum folia incipiunt producere fici, ut fructum multum, & pinguem ferant, in principio germinis cacumina summa decutimus, vel illud tantum cacumen, quod ex arboris medietate procedit. Palladius

Morum feracem, latioremq; fieri

Aliquos tradidisse scribit, si perforato hinc inde trunco, singulis cuneos inferam foraminibus, terebinthi hinc, inde lentisci. Pollicetur Didymus

Palmas & prunos procerius adulescere,

Colata

Colata vini veteris facce, & radicibus affusa. Iuvare quoque aspersa itidem sale. Si vis

Myrtus letiori coma vireat,

Ex Didymo habebis, uberioremque fructum pariet, si ei comes rosa jungatur: & cum myrto consortium iniens rosa, fructuosior emicabit. Sic

Ruta letior & tenevior profoliet,

Si fico inferatur, optimamque fieri tradidit Theophrastus: cortici infixam serendo, & terra occultando. A quo Plutarchus in Symposiacis, & Plinius: eam solam rutam commendat Dioscorides, quæ prope arborem fico subnascatur. Aristoteles in Problematis causam percontatur. Tandem amicitia tanta est ei cum fico ut nusquam latior proveniat, quam sub ejus arbore. Si vis

Cinara ne spinis horreant,

Si caeumina seminis hebetaveris ad lapidem detrita, ex Varrone,

Et lactuca tenera & sessilis fiat,

Palladius teneram fieri pollicetur, si loci, temporis, aut seminis vitio obduruerit, si è terra avellatur, ac denuo ponatur. Ut sessilis fiat, & quodammodo in latitudinem se diffundat. Columella docet. Quum aliquod incrementum lactuca habuerit, exigua testam media parte accipiat, & eo quasi onere coercita, in latitudinem se diffundit. Plinius, seri etiam radices illitas fimo interest, & repleri ablaqueata humo. Florentinus, translatae radix, ubi in palmi altitudinem adoleverit, ablaqueata, bubulo fimo recenti oblinatur, & aggere congesto, rigetur, dumque ad incrementum pervenit, erumpens germen acie ferri præscindatur, demum testa fictilis non picata imponatur. Ut

Intuba teneriora, & latiora evadant

Eodem artificio. Quum aliquod incrementum acceperint exigua testa mediam partem accipiat, eo onere impedita, in latum se diffundunt.

Brassica tenerior evadit

Si falsis aquis rigetur, ex Theophrasto. Egyptii nitro aquæ permisto eam aspergunt, ut tenerior evadat. Et

Vi cr.

Vt cucumis tener reddatur,

Semina antequam ferantur, lacte macerentur. Ex Columella.

Porum seclivum facere,

Si velis, densius satum, præceperunt priores, relinqui, & ita quum increverit secari. Alio modo, quum satum convaluerit, defeces duos menses postquam satum fuerit, & maneat in arcis suis, sed aqua juventur, & stercore, ex Palladio. Nunc monstrificas aggrediemur generationes draconis herbæ, & capæ fissilis. Et primo

Draco herba quomodo generetur.

Vulgata est holicorum opinio, ex semine lini inserto capis, vel scillis in afflatu marino, suo loco non avulsæ, vel raphano, nasci herbam draconem dictam, acetariis famigeratam. Et si ab omnibus factum jactetur, à nobis sæpius expertum, lussit experientia. Eadem seminum fatione

Ascalonie quomodo generantur

Docent, scilicet, si quis allii spicas in perforatas capas indiderit, ac plantaverit, in ascalonias capas murari. Nunc videamus

Apium quomodo crispum nascatur.

Crispari apium pollicetur Theophrastus, si satum pavito solo cylindrum supervolvatur, sub terra enim coercitum, non habet quo se diffundat, Columella. Si crispæ frondis apium fieri maluerint, semen ejus inditum pilæ, & saligneo palo pinsum, expolatumque similiter, in linteolis ligatum obruet. Potest etiam citra hanc operam fieri, si qualitercunque satum, si quum est natum, ejus incrementum supervoluto cylindro coercet. Idem ab eo Palladius & Plinius. Sæpius nos

Ocimum capillatum facere

Vidimus. Semen ferendo linobanches, sive lini podagræ, quod ubi germinavit, ex se ipso per ocimi ramulos se circumvolvendo, ac crebro volumine se applicando, totum implicat, vel si claviculam ex alibi nato decidimus, & inter ejus ramulos relinquimus idem, efficit paucis

cis diebus, adeo densa cæsarie totum comat ut nil jucundius spectari possit. Redditur &

Hedera pulchris corymbis decora.

Si quistribus conchiliis ultis, & confusis cinerem adspergat, aut alumine corymbos irrorer, ex Cassiano. Peculiare quoddam tradit Theophrastus, ut

Cuminum lætius proveniat,

Nam maledici, & imprecari serendo oportet, idemque ab eo refert Plinius, & de ocimo. nam lætius & copiosius provenire dicit, si cum maledictis seratur. Si cordi fuerit

Cucumeres longos, & inagnosos reddere,

Hoc modo facies, si mortarium, aut aliud proprium vas aqua repletum prope ipsos apposueris, distantia quinque, aut sex digitorum, sequenti enim die cucumeres in tantum extenduntur: Si vero aquam non habeat mortarium, retrocedunt & incurvantur, ita gaudent humiditate. In quosos cucumeres facies, si ubi scrohem foderis, in quem cucumeres plantaturus es, dimidium altitudinis ejus paleis, aut sarmentis expleas, & aggesta terra; planta nec riga. Et his omnibus quæ adhuc diximus, potest concinari

Arbor, quæ sola omnium fructus generet,

Quam vidimus, & sæpe joci gratia deliciarum horti arborem dicebamus. Erat enim crassitudinis, & proceritatis non ingrata, apto vase constituta, præpingui, riguo, & superfoetante solo, ut tum plantæ vigore, tum humi ubertate, frugalitateque insitis alimentum suppeditaret. Erat trifurca, in uno uvam vinaceis vacuam, discolorem, & medicatam gerebat, quarum altera soporem, altera alvi dejectionem moliebatur. Affert secundus ramus persicum, ex persico & nucipersico intervallis pluribus æque distinctum, exossem, & ramulo nunc persicum, nunc nucipersicum protuberans. Si aliquando pomum nucleum habebat, dulcem uti amygdala dabat, & nunc hominum, nunc animalium faciem ementiebatur, diversaq; demonstrabat lineamenta. Dat alter cerasa exossia, acida, dulciaque, dat mala aurea; Cortex floribus, rosisque constitus, fructus

fructus debitam omnes superantes magnitudinem, dulciores, odoratiores, verno tempore efflorescentes, debitum ultra tempus fructus producentes; diutiusque immorabantur, continuæ fecunditatis orbem perpetuum annum ministrabant, per quosdam gradus poma sibi succedebant: sætura interpellabatur, brachia ponderibus inclinata procumbebant, & denique sic cælum favebat, ut pulchriorem non conspexerim.

CAPUT XX.

Varii fructus, & vina medicata ut fiant.

VETERES illi summo studio, diligentiaque enixi sunt, quonam modo diversis antidotis vinum conderent, usuique, si opus foret, accommodarent: neque hoc injuria factum, ut nil commoditati præstantius: & monstrat, quod eorum pars major multa memoriæ prodidit, & curiosius, quam par fuerit, mirabilia dictu, operatuque facilia, quorum commemoravit Theophrastus. Apud Heracliam Arcadiæ sit vinum, quod epotum viros dementat, & mulieres infecundas reddit. Et simile, quod Træcensi agro ab Athenæo comprobatur. Et apud Thrasum vinum sit somniferum, & aliud arte quadam conficitur, quod epotum vigilantiorum facit, variorumque vinorum condituræ, quas apud diligentiores rei Medicos, & Agriculturæ scriptores invenies, nec scitu difficiles, nec iis arduum fore credo, qui simplicium vires noverint, & conjectura consequitur; ea denique operantur, quæ ex loci eveniunt proprietate, & utilissimum fore putato, ut iis adhibeantur, qui medicamenta timent, & horrescunt, ut prius jucunde absorbeant, quam odisse velint. Sitque primo

Pitis theriaca quomodo fiat.

Pangendum sarmentum, ut docet Florentinus, primo & secundo Georgicorum suorum, radice tenus quatuor digitorum latitudine ima parre fissum, ablati medullis, ipsarum vice veratrum inseratur, ac stricto diligenter vimine, terræ mandetur, uvæ hoc modo dabit, quarum esus alvum præmolliat, & evacuet. Vel si efficacius

efficacius vis evacuet, eadem farmenta antidoto satiata, scillæ bulbo inferendo, terra recondito, semper medicamentum infundendo, assidua affusione & succo satientur imbibendo, ne tam cito vis senescat. Si autem propomata sponte nasci vis, ut Palladius docet, E vitibus ipsa farmenta penas in vas aliquod semiplenum potionibus vel conditis absinthiaris vel rosatis, vel violatis, inde terram simul resolvas ad lixivii modum, donec farmentum oculi in germen novæ frondis erumpat, tunc farmenta ea quovis loco, vitium cæterarum more, depones, & tales dabit fructus. Plinius. Fit & vinum veratro circa virium radices sato. Cato docet. Fit & scammonites, mira virium natura saporem alienum in se trahendi. Docet & Plinius

Vinum phthorium facere.

Sic & elleborum feritur Thaso, aut cucumis sylvester, aut scammonia, quod vinum phthorium vocant, quoniam abortus facit. Sed scammonium, vel niger elleborus viti inferatur. Terebra vitem pertundito, & vitigineos ramos illos, quos voles, & fiet, sic & diversarum misturarum vires adsciscit, &

Ficus quarum esus alvum levigat,

Fiunt, si radicibus veratrum, cum zithymalo tritum injeceris, vel inserueris, sic dabit ficus poma, alvum quæ levigent. Sed Florentinus theriacam sicum fieri ait, fructu ex antidoto theriaca indito. Eodemque modo

Cucumeres ventri accommodos reddere

Possumus, radices sylvestris cucumeris contusi in aqua potabili biduum, aut triduum macerantur, ex hoc ipso cremore cucumeres per dies quinque irrigantur, atque hoc quinquies fit. Amplius autem commodi alvo fiunt, si postquam germinaverint, radices circumfoderis, & veratri partem ramulis injeceris, & aggesta terra fines. Sic

Cucurbitas purgatorias facere

Eodem modo poteris, si semen per novem dies scammonio maceraveris, ex Quintiliis, sed si somnum & alvi dejectionem moliri affectas, sic efficies

Pruna

Pruna purgatoria & somnifera.

Ramum, vel totam plantam terebra. inde scammonio vel opio impleas, papyro, vel corticibus recte involutam relinquito, cumque matura fuerint poma, ventris dejectionem, & somnum moliantur. Docet & Cato.

Vitis quomodo bonam alvum faciat.

Vinum si voles concinnare, ut alvum bonam faciat, secundum vindemiam, ubi vites ablaqueantur, quantum putabis ei rei satis esse vini, tot vites ablaqueato, & signato, earum radices circumfarrito, & purgato, veratri radices in pila contundito, eas radices ponito circum vitem, & his sterus vetus, & veterem cinerem, & duas partes terræ circumaddito, radicibus vitis terram superinjicito, hoc vinum seorsum legito. Si voles servare in vetustatem, ad alvum movendam servato, non commisceas cum cætero vino. De eo vino cyathum sumito, & misceto aqua, & bibito ante cœnam. Sine periculo alvum movebit. Recentiores vitium radices emundant, & purgatorii alvi medicamenti succum imponunt, & irrigant, per dies aliquot repetendo, & præcipue quum gemma tumer, hoc peractò, terram radicibus ingerunt, & ante omnia diligenter cavent, ne spirante Aquilone insepulta jaceant; nam medicamentum exhaurit: uva nascetur, cujus racemi dejecti-
vi erunt. Fit &

Idem alio modo,

A nobis. Plantam usque ad medullam terebra gallica per-
tundito: vel intra corticem unguenta posuimus, hinc inde variis in locis per totam trunci circumferentiam, id-
que tempore inoculationis, quo arbor succo turget: nam
ascendens humor antidotum ad fructus feret, eosque in-
ficit, ad pestem, purgationem, partum, mortem, & vi-
tam.

CAPUT XXI.

*Quomodo fruges satis amplo fœnore ex satù colligamus & è vi-
neis vinum.*

VT luculentam, satisque exoptatam coronidem huic
nostro libro imponeremus, docebimus quomodo
frumentacea, & leguminea satis amplo fœnore è satù
colli-

colligamus & è vineis vinum. Res profecto immensæ utilitatis, ut ex uno modio plus centuplo proveniat. Sed ne quis, quod centuplum plus accipiet, dixerim, putet velim hunc exactum modiorum numerum ex uno sato collecturum: nam anno, cœlo, solo, & syderibus re-nucentibus, minor erit collectio, sed non tam minor, quin quincuplo usitatum non superet, at his faventibus, ex uno modio centeni quinquageni reddentur. Sed pollicitatio hæc nostra aliquibus paradoxum videbitur, sed si sanæ mentis essent, maximum profecto videri deberet paradoxum, cur ex sato semodio ducentos modios non recipiamus, quum ex sato, & concepto acino, videamus radicem in multiplices & numerosos culmos fruticare, plus minus quindecim, & in spica sexaginta grana contineri? Mitto Byzacii Africæ solum Plinii, quod uno grano quadringenta paucis minus germina miserit, misitque ex eo loco procurator Neroni cccxlii stipulas ex uno grano. Sed causam venemur, unde id accidere possit. Sunt qui dicant id evenire, quod pars majoriacti frumenti ex volucris, talpis, vermibus, aliisque subterraneis animalibus devoretur. Sed id falsum arguitur, quod ex sato lupini modio, non plus minus quindecim recipiuntur, quum lupinum impune jaceat derelictum, ab omnibus animalibus sua ingrata amaritudine tutum, & suis in thecis, vaginulisque plus minus centum grana contineantur. Sunt alii, qui id cœlo ascribant, frigoris, calorumque injuriis, vel imbrium frequentis, ut nunc torpeant gelu arva, nunc siti infestentur, nunc in herbarum copiam luxurient, nunc macie intabescant. sed hoc falsum congruit argumentum, quod ex maximo cœli favore, neque ex uno tricene redduntur. Sed ne latius evagimur, dicimus non omnia spicæ, & vaginulæ grana nasci; nam alia Deus ad escam animalium, alia ad semen destinavit. Sunt in spicis grana, quasi abortus & degeneres sortus, quæ non fecerificant, sed desciunt in vitium, sunt quæ è glumis in spicis emicant habitiora, quæ ad propagationem producuntur. Præterea nec debito tempore feruntur, destituunturque debito agricolarum opere.

Unde

Unde si his obviabimus: omnia ex voto succedent. Semina enim proluxioribus radicibus implexis, longe lateque sub tellure serpentibus, numerosiores culmos depromunt, circumundique spicis vallatis. Sponsa ergo suo viro ducatur, non ex primis, vel ultimis, sed è mediis, quia imbecilles sunt, ac balneo secreta, & unguentis delibuta & pingui depasta caprarum veterum, Vulcano, & Baccho associata, cubile molle, & optime stratum calefiat, vivifico enim calore in amicam naturam coeunt, & dulcioribus amplexibus stringuntur, & hærent. Sic animata viro femina, non degenerem, sed legitimam prolem donent. Suo fecundo lumine Luna præsit, nam ferax feracem reddit, id restat præmonendum, uxorem Baccho ducendam, non capillis destitutam, nam suo decore capite destituto spernitur à viro sponsa, neque haberet, quo noxia purgarentur, sed solum cincinnis orbetur, sic enim minus compta, plus suo placebit & viro.

LIBER QUARTUS.

Oeconomia docetur, quæ parva familiaris rei jactura domesticas res parat, & partas conservat.

PROOEMIUM.

EX animalibus, & plantis ad Oeconomiam transvecti sumus; ibi enim animalia, & fructus indivisos, varios, & nostris usibus accommodos paravimus, nunc nil servisse, ac procreasse visi sumus, nisi quæ immensa impensa servimus, & produximus, hic qua ope servari possint, doceremus, & contra algentis, vel astuantis cæli injurias invictos redderemus, ut suo tempore promi possint. Impii & segnis hominis foret, ut quæ tanto labore, & diligentia paraveris satis incuriose tabescere, & mori cogas:

H oportet